

Gemeente
Amsterdam

Amsterdamse Armoedemonitor 2017

Onderzoek, Informatie en Statistiek

In opdracht van: WPI

Projectnummer: 18006

Laure Michon

Renske Hoedemaker

Nina Holaind

Clemens Wenneker

Jeroen Slot

Bezoekadres: Oudezijds Voorburgwal 300

Postbus 658, 1000 AR Amsterdam

l.michon@amsterdam.nl

Telefoon 020 251 0402

www.ois.amsterdam.nl

Amsterdam, november 2018

Foto voorzijde: Gerrit Rietveld Academie, fotograaf onbekend

Inhoud

Inleiding	5
Deel I	6
1 Kerncijfers Armoedemonitor 2017	6
1.1 Grens laag inkomen in 2017	6
1.2 Lichte daling percentage lage inkomens	6
1.3 19% lage inkomens heeft vermogen boven vermogenstoets bijstand	7
2 Amsterdam in vergelijkend perspectief	8
2.1 Relatief veel lage inkomens in Amsterdam, maar sterkste daling	8
2.2 Minder kinderen in huishoudens met een laag inkomen	9
2.3 Stijging percentage huishoudens met vier jaar een laag inkomen	9
3 Minimahuishoudens	11
3.1 22% Amsterdamse huishoudens heeft inkomen tot 120% WSM	12
3.2 Achttien procent Amsterdamse huishoudens is minima	13
3.3 Huishoudens met uitkeringen hebben meestal weinig vermogen	14
3.4 Eenoudergezinnen met laag inkomen vrijwel altijd minima	16
3.5 Hoog armoedepercentage onder huishoudens met een uitkering	17
3.6 Percentage minimahuishoudens hoogst onder eenoudergezinnen en alleenstaanden	18
3.7 Hoogste percentage minimahuishoudens in Zuidoost	20
3.8 Ontwikkelingen per stadsdeel gaan grotendeels gelijk op met het stedelijk gemiddelde	21
3.9 Minimahuishoudens wonen bijna altijd in een huurwoning	22
3.10 Meerderheid minimahuishoudens is langdurig arm	22
4 Personen in minimahuishoudens	27
4.1 Eén op vijf Amsterdammers in huishouden met laag inkomen	28
4.2 Zestien procent Amsterdammers leeft in minimahuishouden	29
4.3 Afname aantal en percentage Amsterdammers in minimahuishouden	29
4.4 Meer vrouwen dan mannen leven in een minimahuishouden	30
4.5 Kinderen en ouderen relatief vaak minima	30
4.7 Hoog armoedepercentage onder Amsterdammers met niet-westerse migratieachtergrond	35
4.6 Hoog armoedepercentage onder kinderen van niet-westerse herkomst	36
4.7 Zes op de tien Turkse en Marokkaanse ouderen leeft in een minimahuishouden	37
4.8 Sinds 2014 meer uitstroom dan instroom van minima	38
4.9 In- en uitstroom vooral gevolg van inkomensverandering	38
4.10 Veel in- en uitstroom rondom armoedegrens	39
4.11 Relatief veel instroom vanuit uitkering en uitstroom door loondienst	40

Deel II	43
5 Toekenningen en bereik minimaregelingen	43
5.1 Berekening bereik minimaregelingen	43
5.2 Stadspas	45
5.3 Collectieve zorgverzekering	49
5.4 Gratis OV voor oudere minima en Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar vervoer	52
5.5 Scholierenvergoeding	55
5.6 Kindbonnen: kleding-, speelgoed- en babybonnen	58
5.7 Verzamelbereik kindvoorzieningen	60
Conclusies	62
Bijlage I Verantwoording data	66
Bijlage II Bereikberekeningen	67

Inleiding

Voor u ligt de 20^e editie van de Amsterdamse Armoedemonitor. Deze jaarlijkse monitor, die OIS in opdracht van WPI publiceert, dient twee doelen: (1) het in kaart brengen van de minimapopulatie en ontwikkelingen daarin, en (2) het analyseren van de toekenningen en het bereik van gemeentelijke minimaregelingen.

De gemeente Amsterdam ondersteunt minimahuishoudens door hen zo veel mogelijk te activeren om de weg naar werk (terug) te vinden, maatschappelijke participatie te stimuleren en de inkomenspositie te versterken. De jaarlijkse Amsterdamse Armoedemonitor is een belangrijk instrument om de groep minima in kaart te brengen. Ook helpt de monitor bij het signaleren van nieuwe risico's.

Voor deze 20^e editie van de Armoedemonitor is een nieuwe gegevensbron beschikbaar gemaakt door CBS. Voorheen werd gebruik gemaakt van het Regionaal Inkomensonderzoek (RIO), maar deze bron wordt door CBS niet meer geactualiseerd. CBS heeft de inkomensstatistiek herzien in de vorm van het Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV). Het IIV bevat gegevens over de totale bevolking van Nederland en daarmee van Amsterdam (zie bijlage I). In vergelijking met het RIO bevat het IIV verbeterde berekeningen van inkomens- en vermogensonderdelen. Het IIV bevat gegevens voor de jaren 2011 t/m 2016. In de Amsterdamse Armoedemonitor 2017 worden de gegevens over de minimapopulatie voor die periode gepresenteerd in Deel I: de ontwikkeling van armoede in Amsterdam en de kenmerken van Amsterdammers met een laag inkomen en van minima. Bij het toetsen van het inkomen wordt gekeken naar de hoogte van het huishoudinkomen. De grens voor een laag inkomen ligt in Amsterdam op 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). Zoals aangekondigd in het laatste coalitieakkoord zal deze grens voor een aantal regelingen in de toekomst worden verhoogd naar 130% WSM. Daarom presenteren wij ook gegevens over de groep met een inkomen tot die grens. Minimahuishoudens hebben behalve een laag inkomen ook weinig vermogen: tot de vermogensgrens voor de bijstand.

De rapportage begint met enkele kerncijfers over armoede in Amsterdam (hoofdstuk 1), waarna de Amsterdamse cijfers worden vergeleken met die van andere grote steden, de MRA en Nederland (hoofdstuk 2). Vervolgens worden de kenmerken van huishoudens met een laag inkomen en minimahuishoudens in kaart gebracht (hoofdstuk 3) en van personen in deze huishoudens (hoofdstuk 4). In de hoofdstukken 3 en 4 beschrijven wij de *samenstelling* van de groep minima (bijvoorbeeld: het percentage mannen onder alle minima) en kijken wij naar het *armoedepercentage*. Dat laatste is het percentage minima onder de groep met hetzelfde kenmerk (bijvoorbeeld: het percentage minima onder alle kinderen).

In Deel II ligt de focus op een aantal gemeentelijke minimaregelingen, voor het tweede doel van de monitor. Hiervoor koppelt OIS bestanden van ontvangers van minimaregelingen (afkomstig van de directie Inkomens) aan de CBS-bestanden. Daarmee kunnen de ontvangers van regelingen worden afgezet tegen de doelgroep en kan van gebruikers een profiel worden geschetst. Voor zes regelingen kan het bereik worden berekend, deze komen in de monitor aan bod.

Deel I

1 Kerncijfers Armoedemonitor 2017

1.1 Grens laag inkomen in 2017

De gemeente Amsterdam gebruikt een inkomensgrens om te bepalen of huishoudens een laag inkomen hebben. De hoogte van de grens verschilt naar huishoudtype en leeftijd van de hoofdkostwinner. Sinds 1 januari 2015 is de inkomensgrens in Amsterdam 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). In het nieuwe coalitieakkoord is aangegeven dat voor sommige armoederegelingen de grens wordt verhoogd naar 130% WSM. De normbedragen die samenhangen met deze grenzen zijn in onderstaande tabel opgenomen.

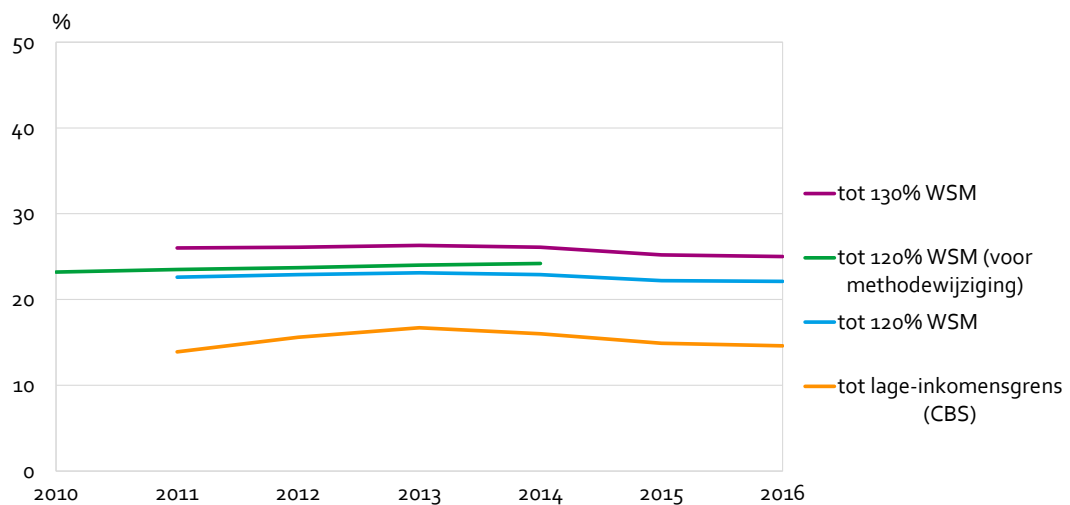
Tabel 1.1 Netto maandinkomen 120% WSM en 130% WSM (inclusief vakantie-uitkering) naar leeftijd en type huishouden, per 1 januari 2017

	21 jaar tot pensioengerechtigde leeftijd		vanaf pensioengerechtigde leeftijd	
	120% WSM	130% WSM	120% WSM	130% WSM
alleenstaand	€ 1.179	€ 1.278	€ 1.325	€ 1.435
gehuwd/ samenwonend	€ 1.685	€ 1.825	€ 1.810	€ 1.960

bron: Rijksoverheid/ bewerking OIS

1.2 Lichte daling percentage lage inkomens

Figuur 1.2 Percentage huishoudens met een laag inkomen op basis van verschillende inkomensgrenzen, 2010-2016

bron: CBS/ bewerking OIS

Het percentage huishoudens met een laag inkomen daalt in Amsterdam sinds 2013 zeer licht, ongeacht welke inkomensgrens wordt gebruikt.¹ Op basis van de inkomensgrens van 120% WSM is het percentage lage inkomens gedaald van 23,1% in 2013 naar 22,1% in 2016.

In november 2018 heeft CBS voorlopige cijfers opgeleverd van het afgeronde aantal en het percentage huishoudens met een laag inkomen in 2017. Uit deze voorlopige cijfers blijkt dat zowel het percentage als het aantal verder is gedaald in Amsterdam.

Tabel 1.3 Huishoudens met een inkomen tot 120% WSM in Amsterdam in 2015 en 2016 en voorlopige cijfers voor 2017

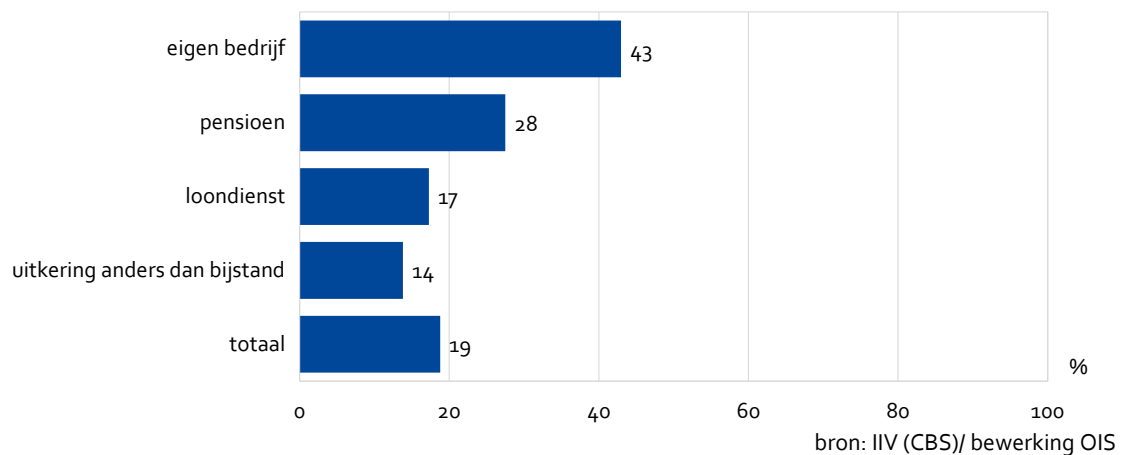
	2015	2016	voorlopige cijfers 2017
aantal	86.945	87.908	86.600
percentage	22,2	22,1	21,4

bron: CBS/ bewerking OIS

1.3 19% lage inkomens heeft vermogen boven vermogenstoets bijstand

Van alle huishoudens met een laag inkomen heeft 19%, bijna een vijfde, een vermogen boven de vermogenstoets voor de bijstand. Daarmee hebben deze huishoudens te veel vermogen om in aanmerking te komen voor minimaregelingen. Vooral huishoudens met een inkomen uit een eigen bedrijf hebben relatief vaak een vermogen boven de toets voor de bijstand. Van de 87.908 Amsterdamse huishoudens met een inkomen tot 120% WSM hebben er 71.386 weinig vermogen en behoren daarmee tot de doelgroep van minimaregelingen.

Figuur 1.4 Percentage huishoudens met een laag inkomen met meer vermogen dan bijstandsnorm naar bron van inkomen, 2016

¹ Het gaat hierbij om percentages binnen de doelpopulatie: particuliere huishoudens (exclusief instituut-bewoners en studentenhuishoudens), waarvan het inkomen heel het jaar bekend is.

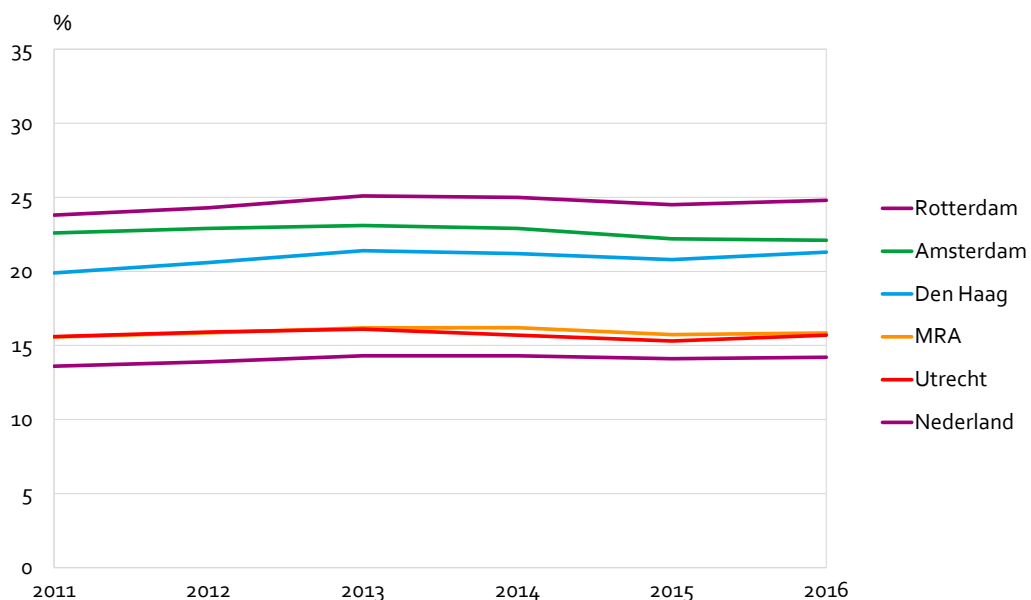
2 Amsterdam in vergelijkend perspectief

In dit hoofdstuk vergelijken wij de situatie in Amsterdam met cijfers over de drie andere grote steden (Rotterdam, Den Haag en Utrecht), de metropoolregio Amsterdam (MRA) en Nederland als geheel. Daarbij gaat het om de ontwikkeling sinds 2011 van het percentage huishoudens met een laag inkomen, huishoudens met langdurig een laag inkomen, en kinderen in huishoudens met een laag inkomen.

2.1 Relatief veel lage inkomens in Amsterdam, maar sterkste daling

Het percentage huishoudens met een laag inkomen is in Amsterdam relatief hoog. In de G4 is het percentage huishoudens met een inkomen tot 120% WSM alleen in Rotterdam hoger: 24,8%. Wel valt op dat de daling van het percentage inkomens tot 120% WSM in Amsterdam het grootst is: -1 procentpunt tussen 2013 en 2016, terwijl de daling 0,4 procentpunt is in Utrecht en de MRA, 0,3 procentpunt in Rotterdam en 0,1 procentpunt in Den Haag en heel Nederland. Een zelfde ontwikkeling is te zien wanneer de grens van 130% WSM wordt gebruikt.

Figuur 2.1 Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% WSM in de G4, de MRA en Nederland, 2011-2016

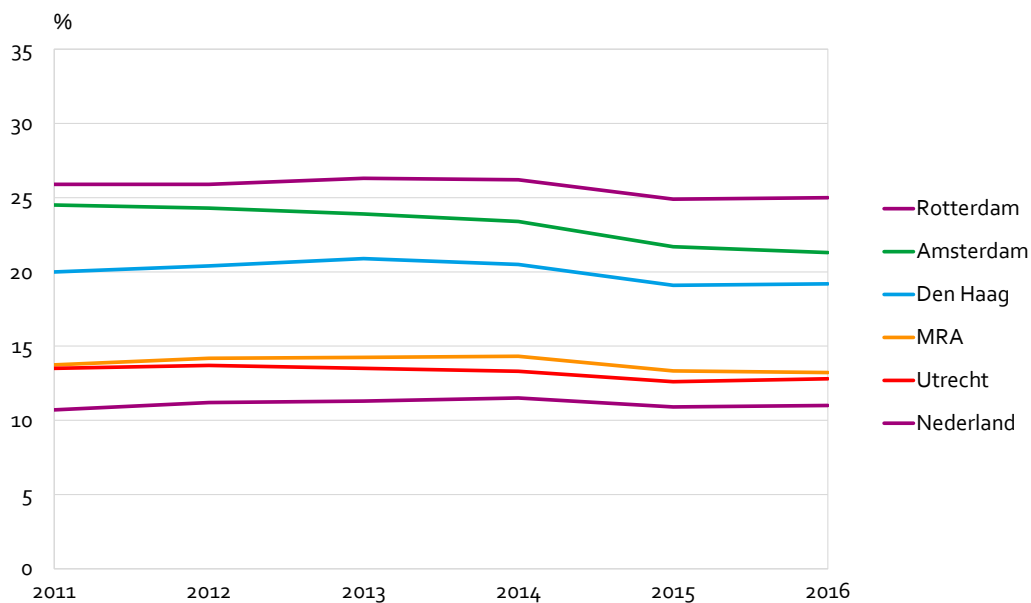

bron: CBS Statline/ bewerking OIS

2.2 Minder kinderen in huishoudens met een laag inkomen

Van alle Amsterdamse kinderen t/m 17 jaar in 2016 groeide 21,3% op in een huishouden met een inkomen tot 120% WSM. Dat is percentueel gezien meer dan onder alle Amsterdammers (19,9%). Met andere woorden: kinderen leven relatief vaak van een laag inkomen. Bovendien is het percentage kinderen in huishoudens met een laag inkomen in Amsterdam hoger dan in Den Haag, Utrecht, de MRA en heel Nederland. In Rotterdam is dit percentage met 25% hoger.

Figuur 2.2 Percentage kinderen in huishoudens met een inkomen tot 120% WSM in de G4, de MRA en Nederland, 2011-2016

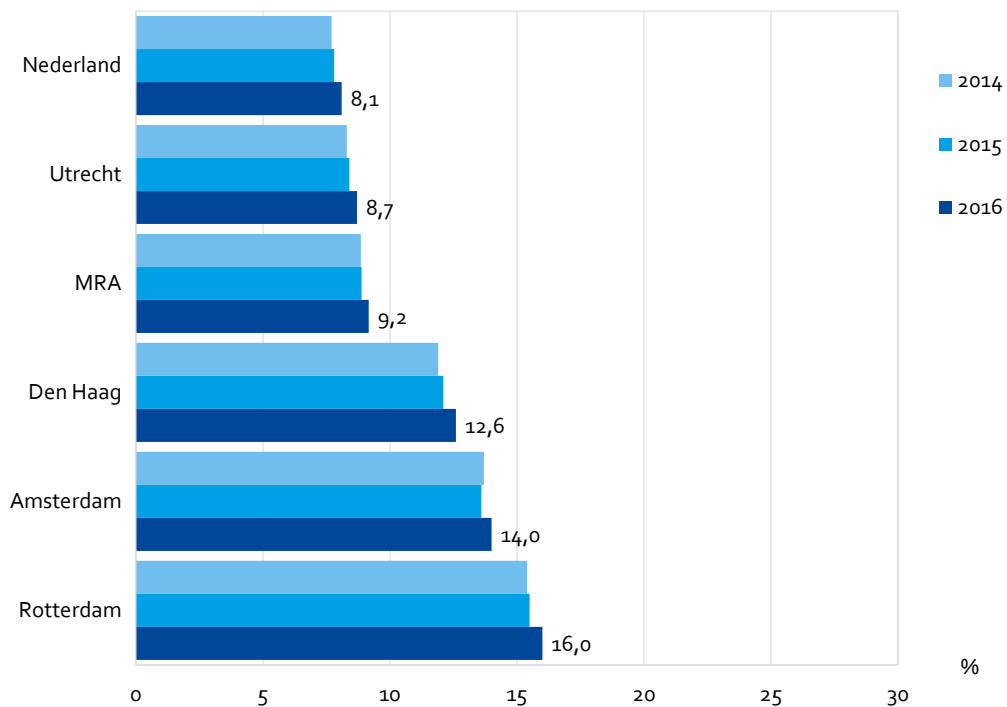
bron: CBS Statline/ bewerking OIS

Kijken we naar de ontwikkeling, dan groeiden in 2016 in heel Nederland iets meer kinderen op in een huishouden met een laag inkomen (11,0%) dan in 2011 (10,7%). In de grote steden en de MRA is dit percentage in dezelfde periode daarentegen gedaald. In Amsterdam is deze daling het sterkst, van 24,5% naar 21,3%.

2.3 Stijging percentage huishoudens met vier jaar een laag inkomen

Veertien procent van de Amsterdamse huishoudens had in 2016 vier jaar of langer een inkomen tot 120% WSM gehad. Dit percentage is licht gestegen sinds 2014 (13,7%). Een vergelijkbare lichte stijging geldt ook voor de andere vier grote steden, voor de MRA en voor heel Nederland. Het percentage huishoudens met langdurig een laag inkomen is het hoogst in Rotterdam (16%), twee keer zo hoog als het landelijk gemiddelde (8,1%).

Figuur 2.3 Percentage huishoudens met vier jaar of langer een inkomen tot 120% WSM in de G4, de MRA en Nederland, 2014-2016

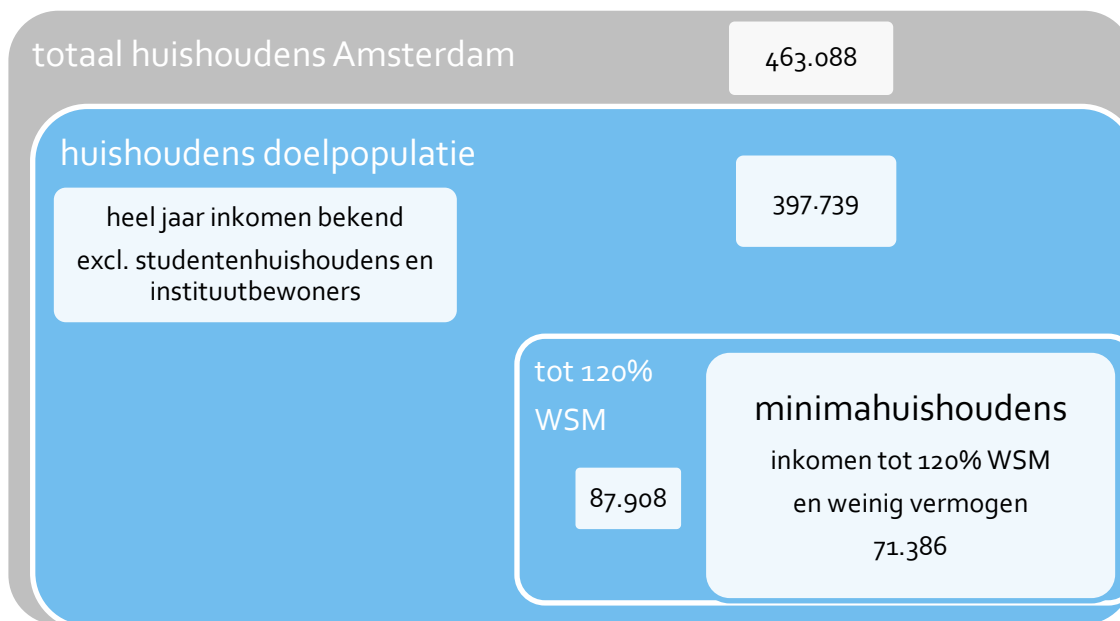
bron: CBS Statline/ bewerking OIS

3 Minimahuishoudens

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de inkomens- en vermogenspositie van Amsterdammers op het niveau van huishoudens. Een huishouden behoort tot de minima bij een inkomen tot 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM) en een vermogen onder de bijstandsnorm. Om te beginnen geven we een overzicht van huishoudens in Amsterdam naar inkomen en vermogenspositie. Vervolgens wordt ingegaan op minimahuishoudens en hun kenmerken. Aan de orde komen de belangrijkste bron van het inkomen, de huishoudsamenstelling, verdeling over de stad, woonsituatie en hoe lang huishoudens tot de minima behoren.

Het gaat hierbij om huishoudens binnen de zogenaamde doelpopulatie: particuliere huishoudens (exclusief instituut-bewoners en studentenhuishoudens), waarvan het inkomen heel het jaar bekend is. In 2016 omvat de doelpopulatie 86% van alle Amsterdamse huishoudens.² De verhoudingen van de verschillende groepen die in de rapportage aan bod komen zijn in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Figuur 3.1 Amsterdamse huishoudens, huishoudens in de doelpopulatie, huishoudens met een laag inkomen en minimahuishoudens, 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

² Van de huishoudens buiten de doelpopulatie is 68% een studentenhuishouden of een huishouden waarvan het inkomen niet heel het jaar bekend is. Elf procent bestaat uit institutionele huishoudens en van 20% is het inkomen onbekend. Deze verhoudingen zijn sinds 2011 nauwelijks veranderd.

3.1 22% Amsterdamse huishoudens heeft inkomen tot 120% WSM

Van de Amsterdamse huishoudens heeft ruim een vijfde (22%) een inkomen tot 120% WSM. Een kwart (25%) heeft een inkomen tot 130% WSM (zie tabel 3.2).

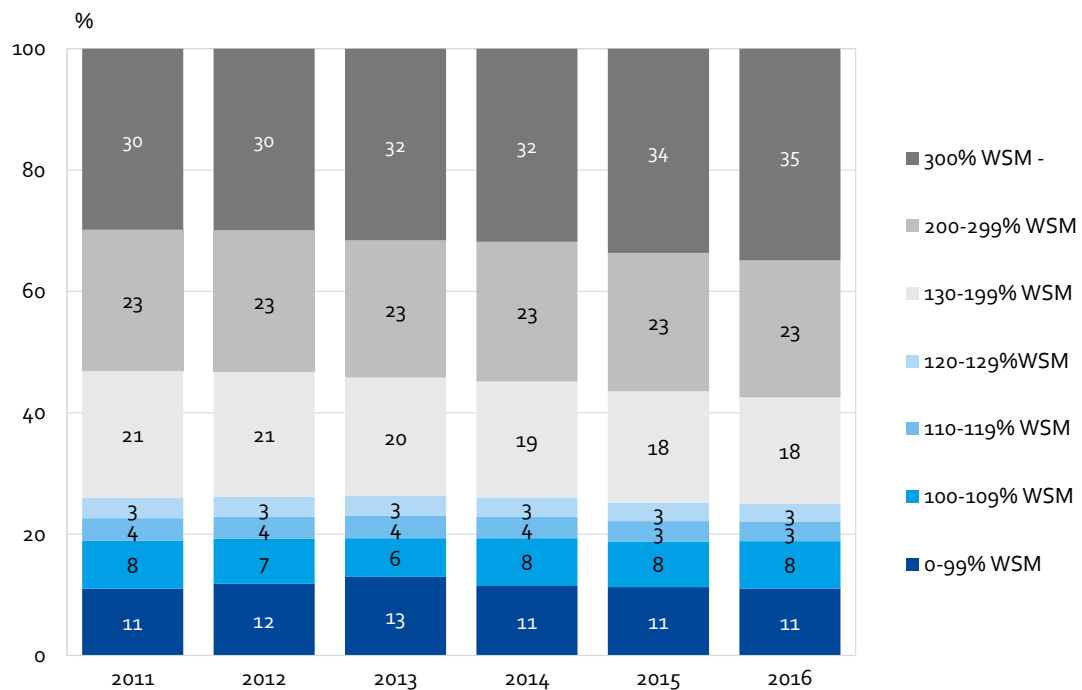
Tabel 3.2 Amsterdamse huishoudens naar inkomensgroep als percentage van het WSM, 2016

	abs.	%
0 - 79% WSM	15.664	4
80-99% WSM	28.268	7
100-109% WSM	30.984	8
110-119% WSM	12.992	3
120-129% WSM	11.544	3
130% WSM en meer	298.287	75
totaal	397.739	100

bron: CBS/bewerking OIS

Figuur 3.3 laat zien dat de inkomensverdeling tussen 2011 en 2016 relatief stabiel was. Het percentage huishoudens met de hoogste inkomens is tussen 2011 en 2016 gestegen, van 30% naar 35%. Het percentage huishoudens met een inkomen tussen 130% WSM en 199% WSM is in deze periode gedaald van 21% in 2011 naar 18% in 2016. Het percentage huishoudens met de laagste inkomens (tot 100% WSM) steeg tussen 2011 en 2013 van 11% naar 13%, maar ligt in 2016 weer op 11%.

Figuur 3.3 Amsterdamse huishoudens naar netto besteedbaar huishoudinkomen als percentage van het WSM, 2011-2016

bron: CBS/ bewerking OIS

3.2 Achttien procent Amsterdamse huishoudens is minima

Om vast te stellen wie recht heeft op minimaregelingen houdt de gemeente Amsterdam behalve met het inkomen ook rekening met het vermogen. Alleen huishoudens met een laag inkomen en een vermogen onder de bijstandsnorm (gemeten op 01-01-2016) komen in aanmerking voor hulp van de gemeente. Volgens deze normen mogen eenpersoonshuishoudens maximaal €5.920 bezitten om in aanmerking voor bijstand te komen, voor meerpersoonshuishoudens is dit €11.840. De overwaarde van een eigen huis mag maximaal €49.900 zijn. Dat huishoudens vermogen hebben betekent overigens niet altijd dat zij daar ook direct over kunnen beschikken. Onderstaande tabel geeft aan hoeveel huishoudens met een laag inkomen wel of geen vermogen tot de bijstandsnorm hebben.

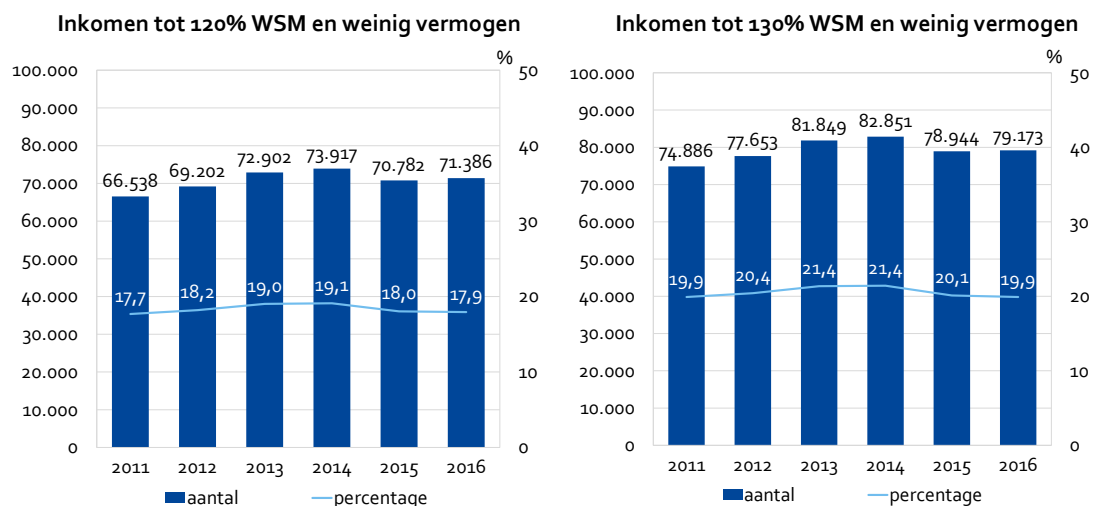
Tabel 3.4 Aantal en percentage huishoudens in Amsterdam met een laag huishoudinkomen, naar vermogenspositie, 2016

	ongeacht vermogen		vermogen tot bijstandsnorm	
	abs	%	abs.	%
huishoudinkomen tot 120% WSM	87.908	22,1	71.386	17,9
huishoudinkomen tot 130% WSM	99.452	25,0	79.173	19,9

bron: CBS/ bewerking OIS

Kijken we naar de ontwikkeling van het aantal en percentage minima tussen 2011 en 2016, dan zien we dat het aantal steeg tot 2015 om vervolgens te dalen. Tussen 2015 en 2016 is er een lichte stijging van het aantal minima in Amsterdam. Het percentage minimahuishoudens volgt deze ontwikkeling, maar is licht gedaald tussen 2015 en 2016.

Figuur 3.5 Aantal en percentage Amsterdamse minimahuishoudens met een inkomen tot 120% WSM en tot 130% WSM, 2011-2016

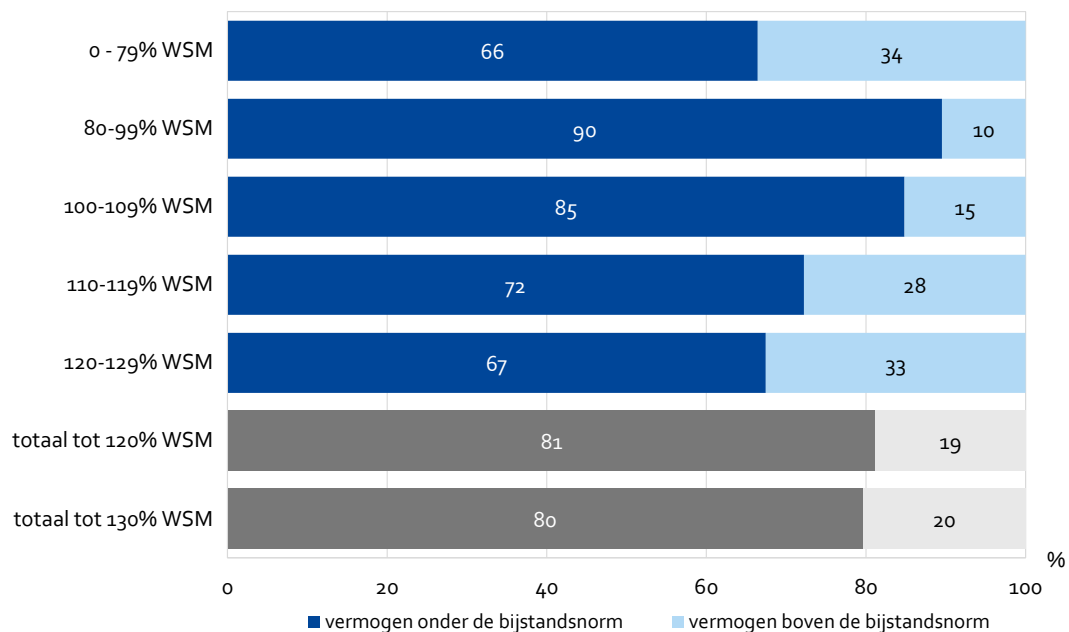

bron: CBS/ bewerking OIS

3.3 Huishoudens met uitkeringen hebben meestal weinig vermogen

Nemen wij de totale groep huishoudens met een inkomen tot 120% WSM in ogenschouw, dan heeft in 2016 19% van hen te veel vermogen om in aanmerking te komen voor bijstand of andere minimavoorzieningen van de gemeente. Voor huishoudens met een inkomen tot 130% ligt dit aandeel op 20%. Zoals te zien in figuur 3.5 hebben vooral huishoudens in de laagste inkomenscategorie (0-79% WSM) relatief vaak teveel vermogen, net als huishoudens met een inkomen vanaf 110% WSM. Huishoudens met een inkomen tussen 80% WSM en 109% WSM hebben minder vaak een vermogen boven de bijstandsnorm.

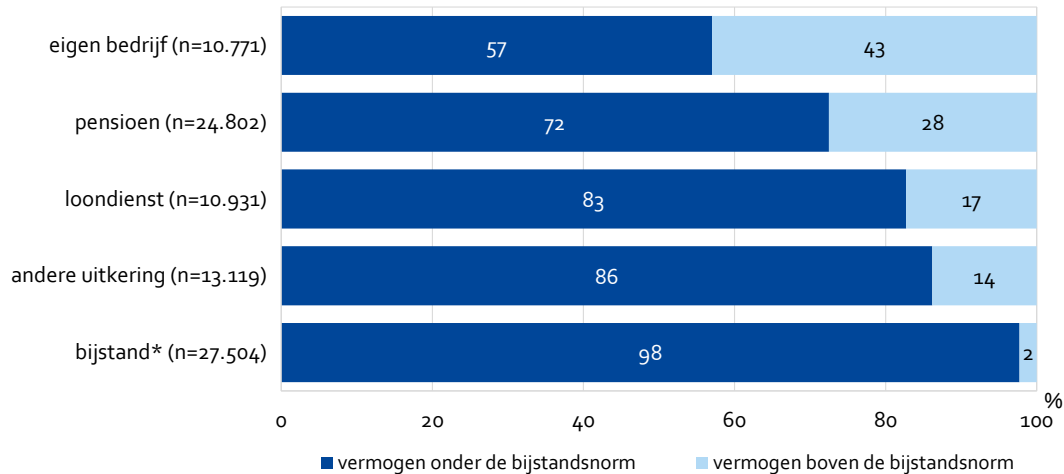
Figuur 3.6 Huishoudens naar vermogenspositie en inkomensgroep (procenten), 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

Figuur 3.7 toont het percentage huishoudens met een inkomen tot 120% WSM naar vermogenspositie en bron van inkomen. Huishoudens met inkomen uit een eigen bedrijf hebben het vaakst te veel vermogen om in aanmerking te komen voor bijstand (43%), gevolg door huishoudens met pensioen als belangrijkste bron van inkomen (28%).

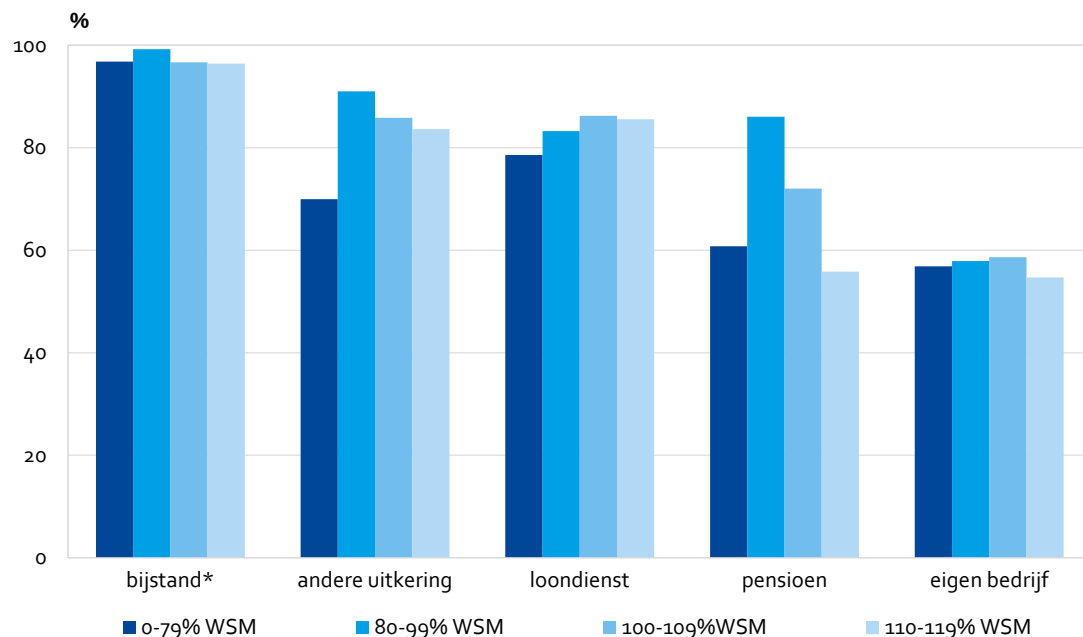
Figuur 3.7 Huishoudens met een inkomen tot 120% WSM naar vermogenspositie en belangrijkste bron van het inkomen, 2016

* Als de inkomenssituatie in de loop van het jaar is veranderd, kan het gebeuren dat een huishouden met bijstand als belangrijkste bron van inkomen over heel het jaar meer vermogen heeft dan de bijslandsnorm. bron: CBS/ bewerking OIS

Figuur 3.8 geeft een overzicht van de minimahuishoudens (inkomen tot 120% WSM en vermogen onder de bijslandsnorm) naar hoogte en belangrijkste bron van het inkomen. De grootste verschillen tussen inkomensgroepen zijn te zien onder de mensen met een pensioen als belangrijkste bron van inkomen. Van de gepensioneerden met een inkomen van 80-99% WSM behoort 86% tot de minima, bij een inkomen van 110-119% WSM is dit 56%.

Figuur 3.8 Percentage huishoudens in Amsterdam met een inkomen tot 120% WSM en een vermogen onder de bijslandsnorm naar bron van inkomen en inkomensgroep, 2016

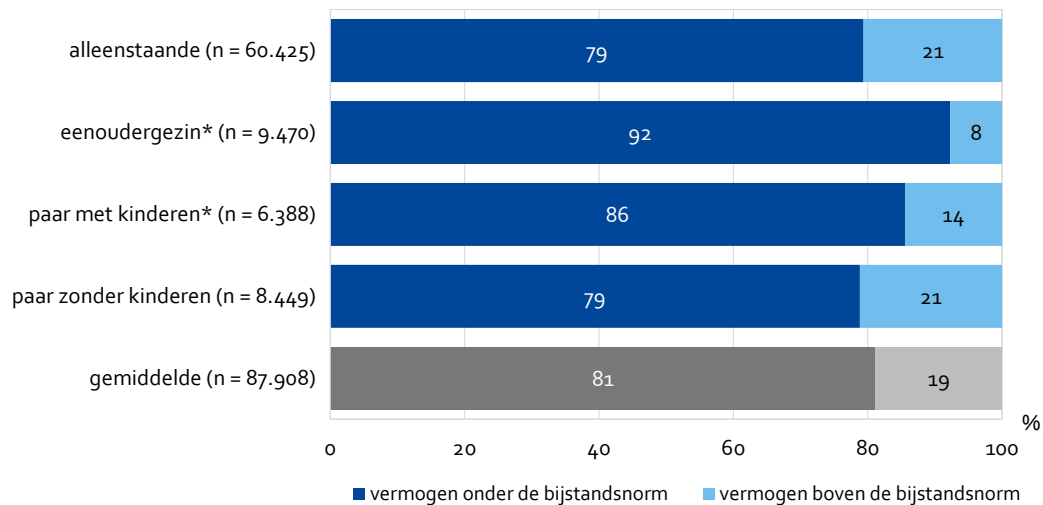
* zie opmerking bij figuur 3.7

bron: CBS/ bewerking OIS

3.4 Eenoudergezinnen met laag inkomen vrijwel altijd minima

In figuur 3.9 is voor huishoudens met een inkomen tot 120% per huishoudsamenstelling aangegeven welk percentage een vermogen boven of onder de bijstandsnorm heeft. Van de huishoudens met een laag inkomen hebben alleenstaanden en paren zonder kinderen het vaakst teveel vermogen om in aanmerking te komen voor bijstand (21%). Onder eenoudergezinnen met een laag inkomen is het aandeel huishoudens met veel vermogen het kleinst (8%).

Figuur 3.9 Huishoudens met een inkomen tot 120% WSM naar vermogenspositie en huishoudsamenstelling, 2016

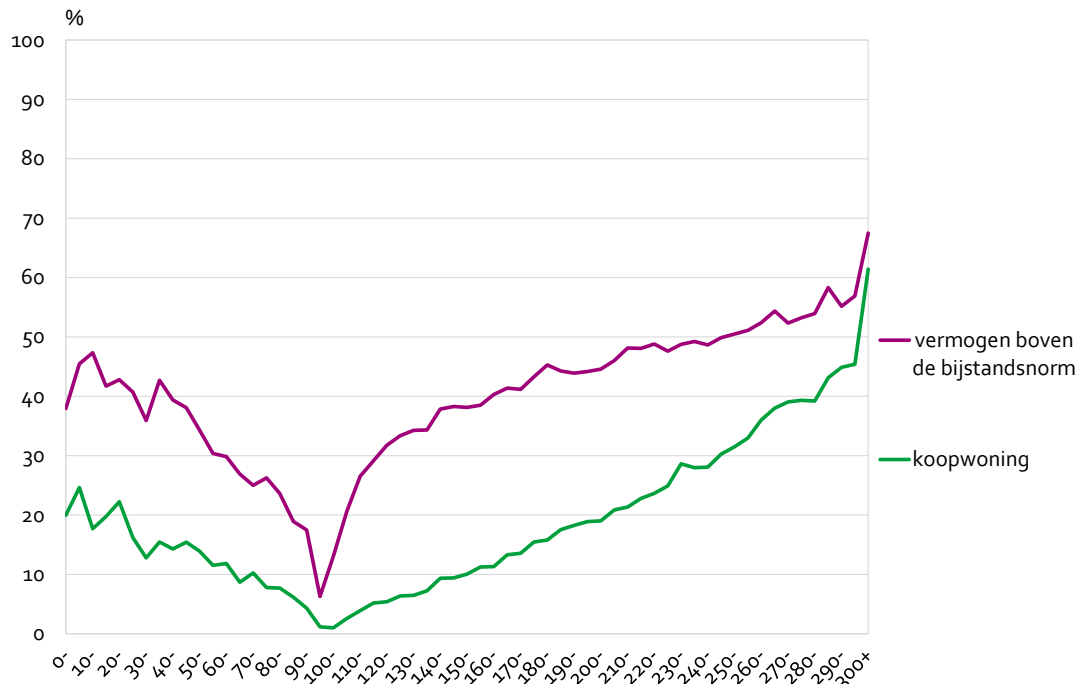

*huishoudens met ten minste één minderjarig kind

bron: CBS/ bewerking OIS

In figuur 3.10 is per inkomensgroep weergegeven welk percentage van alle Amsterdamse huishoudens een eigen huis bezit en welk percentage een vermogen boven de bijstandsnorm heeft. Zoals te zien is het huisbezit en aandeel huishoudens met vermogen hoger onder de uiterste inkomensgroepen. In de inkomensgroepen tot 30% WSM ligt het aandeel huishoudens met een vermogen boven de bijstandsnorm rond de 40%; dit daalt tot 6% voor huishoudens met een inkomen tussen de 95% en 100% WSM en stijgt vervolgens weer naarmate het inkomen boven de 100% WSM uitstijgt. Ook het percentage huishoudens met een koopwoning ligt het laagst onder huishoudens met een inkomen tussen 95% en 105% WSM(1%).

Figuur 3.10 Percentage huishoudens met vermogen boven bijstandsnorm en/of een koopwoning per inkomensgroep (% WSM), 2016

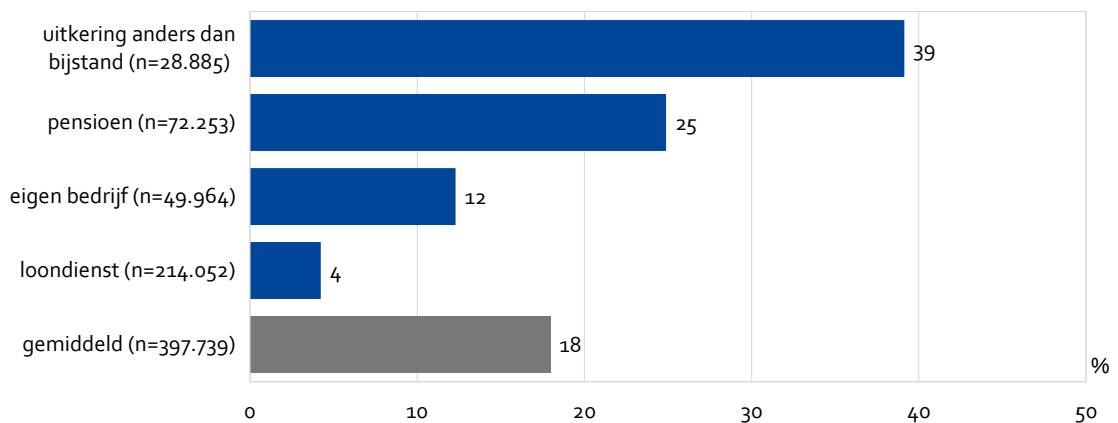

bron: CBS/ bewerking OIS

3.5 Hoog armoedepercentage onder huishoudens met een uitkering

Van alle huishoudens in Amsterdam behoren huishoudens met een uitkering (anders dan bijstand) het vaakst tot de minima (39%, zie figuur 3.11). Ook onder gepensioneerden ligt het percentage minimahuishoudens hoger dan gemiddeld in de stad. Huishoudens met inkomen uit een eigen bedrijf of loondienst behoren juist minder vaak dan gemiddeld tot de minima.

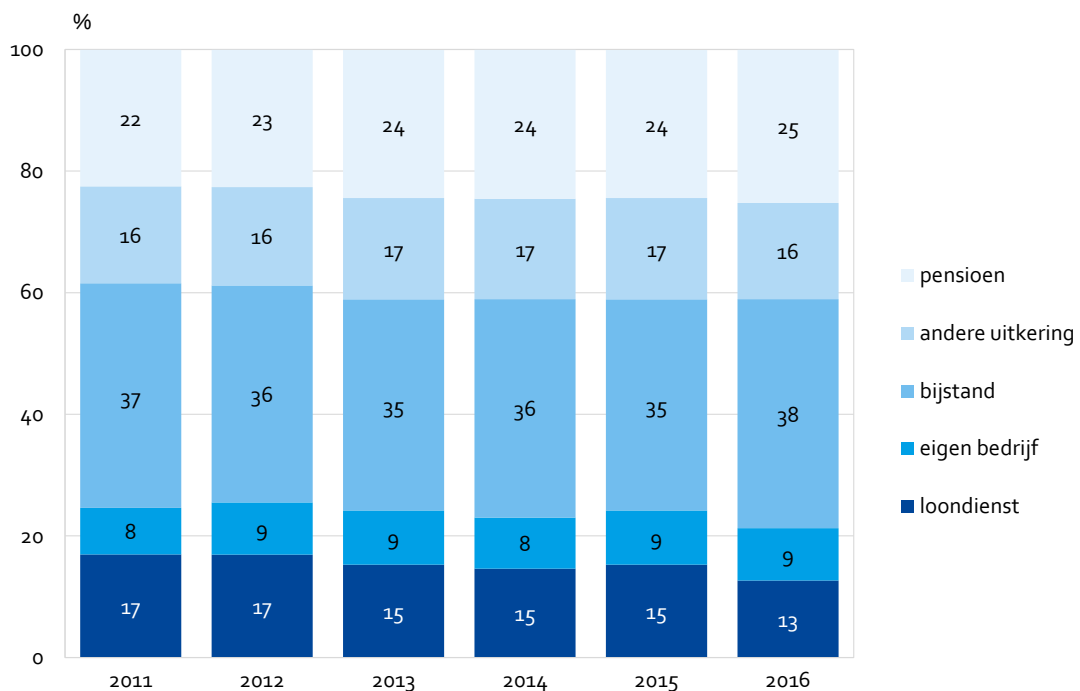
Figuur 3.11 Percentage minimahuishoudens (120% WSM) in Amsterdam naar belangrijkste inkomstenbron, 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

Kijken we naar de samenstelling van de totale groep minimahuishoudens, dan bestaat deze voor 38% uit huishoudens met een bijstandsuitkering en een kwart (25%) heeft een pensioen als belangrijkste inkomensbron. De overige huishoudens leven van een uitkering anders dan bijstand (16%), inkomen uit werk in loondienst (13%) of hebben een eigen bedrijf (9%). Deze verhoudingen zijn weinig veranderd tussen 2011 en 2016. Het aandeel minimahuishoudens met een inkomen uit loondienst is gedaald: in 2011 had 17% van de minimahuishoudens in Amsterdam een inkomen uit loondienst. Het percentage minimahuishoudens met een pensioen als belangrijkste inkomensbron is juist iets gestegen, in 2011 lag dit nog op 22%.

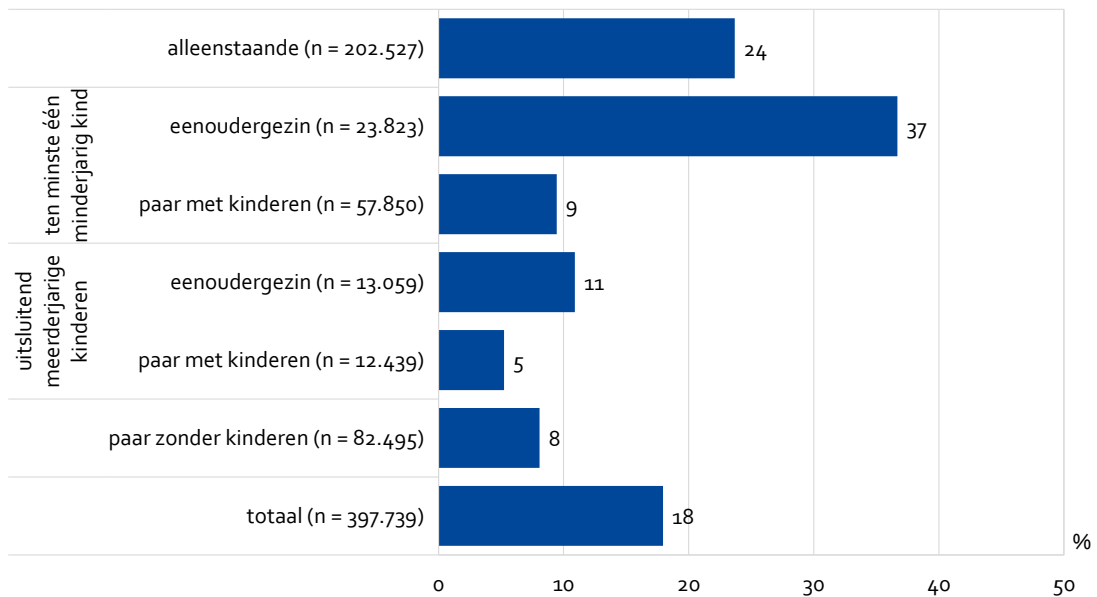
Figuur 3.12 Samenstelling minimahuishoudens naar belangrijkste inkomstenbron, 2011-2016 (procenten)

bron: CBS/ bewerking OIS

3.6 Percentage minimahuishoudens hoogst onder eenoudergezinnen en alleenstaanden

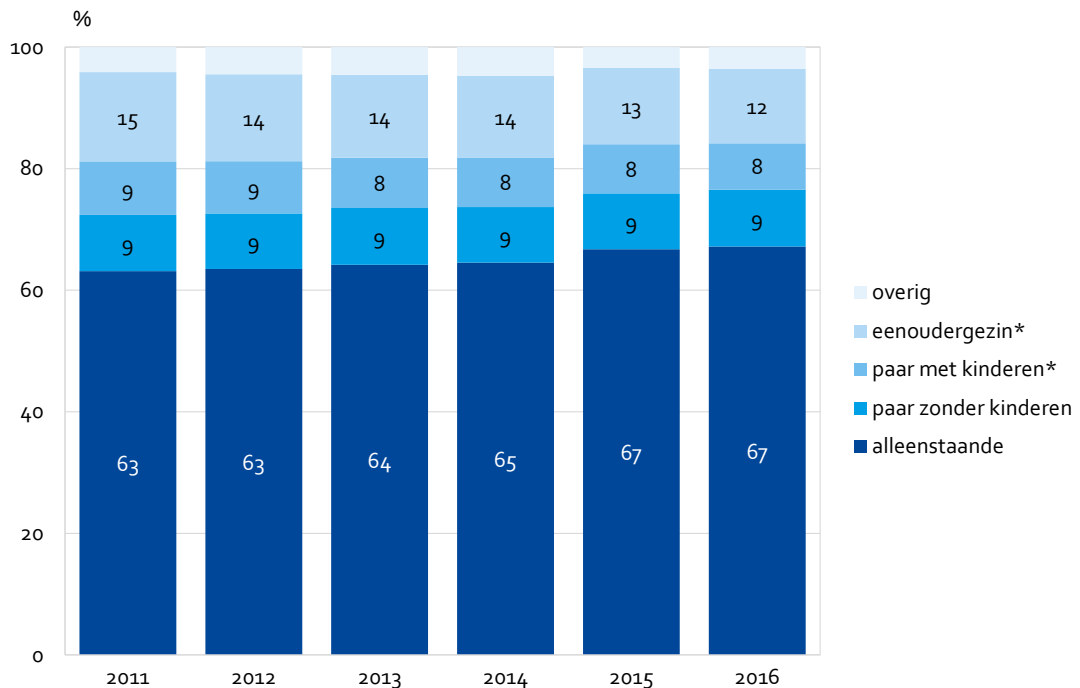
Figuur 3.12 geeft een overzicht van het percentage minimahuishouders binnen elke groep huishoudtype. Het aandeel minimahuishoudens ligt hoger dan gemiddeld onder eenoudergezinnen met een of meer minderjarige kinderen (37%) en onder alleenstaanden (24%). Voor paren zonder kinderen en huishoudens met uitsluitend meerderjarige kinderen ligt het percentage minimahuishoudens juist onder het stedelijk gemiddelde.

Figuur 3.13 Percentage minimahuishoudens naar huishoudsamenstelling*

* totaal: inclusief overige huishoudsamenstellingen

bron: CBS/ bewerking OIS

Kijken we naar de samenstelling van de groep minimahuishoudens, dan bestaat deze voor twee derde uit alleenstaanden. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2011, toen bestond 63% van de minimahuishoudens uit alleenstaanden. Twaalf procent van de minimahuishoudens zijn eenoudergezinnen met tenminste één minderjarig kind; in 2011 was dit nog 15%.

Figuur 3.14 minimahuishoudens naar huishoudsamenstelling, 2011-2016 (procenten)

* Met ten minste één minderjarig kind

bron: CBS/ bewerking OIS

3.7 Hoogste percentage minimahuishoudens in Zuidoost

Stadsdelen waar het percentage minimahuishoudens hoger ligt dan het stedelijk gemiddelde (18%) zijn Zuidoost, Noord, West en Nieuw-West. Zuid heeft het kleinste percentage minimahuishoudens (13%), gevolgd door Centrum en Oost. Als we kijken naar absolute aantallen telt stadsdeel West³ de meeste minimahuishoudens (14.479) en stadsdeel Centrum de minste (6.467).

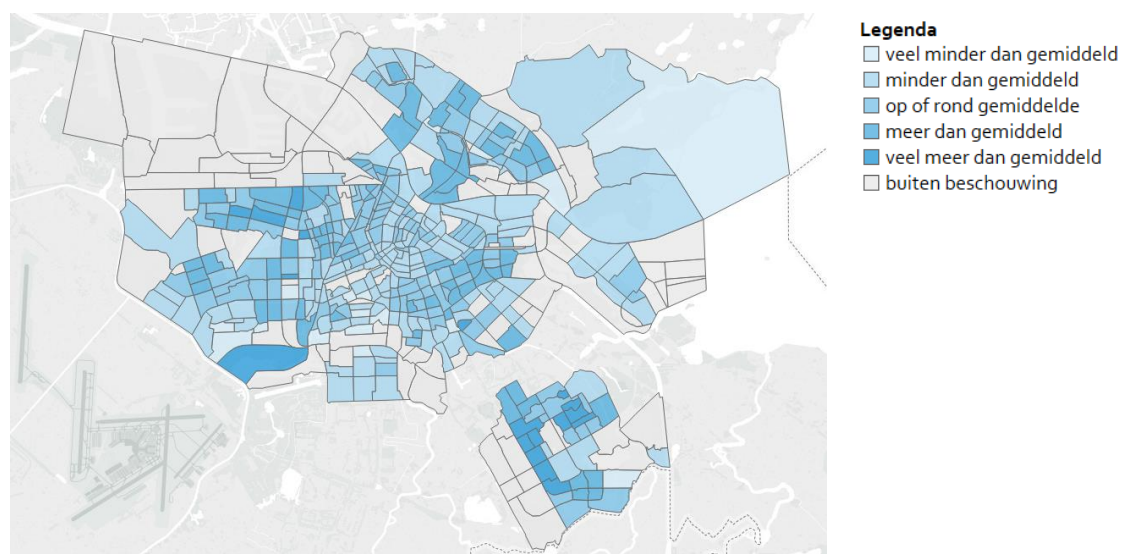
Tabel 3.15 Minimahuishoudens in Amsterdam naar stadsdeel, 2016

	abs.	%
Centrum	6.467	14
West	14.749	20
Nieuw-West	12.012	19
Zuid	9.404	13
Oost	10.363	17
Noord	8.494	21
Zuidoost	9.857	26
Amsterdam	71.386	18

bron: CBS/bewerking OIS

Tussen stadsdelen, maar ook binnen stadsdelen op buurtniveau, zijn er grote verschillen in het percentage minimahuishoudens. Op onderstaande kaart is het percentage minimahuishoudens per buurt afgezet tegen het stedelijk gemiddelde. Het percentage minimahuishoudens is in 19 buurten veel hoger dan gemiddeld in Amsterdam: elf in Zuidoost, drie in Nieuw West, twee in Noord en in West en een in Oost. De buurt Amsterdamse Poort heeft het hoogste percentage minimahuishoudens: 52% van de huishoudens behoort tot de minima.

Figuur 3.16 Aandeel minimahuishoudens naar buurt*, vergeleken met het Amsterdamse gemiddelde (18%), 2016

*Buurten met minder dan 75 huishoudens en buurten met minder 10 huishoudens per groep (minima/niet minima) zijn buiten beschouwing gelaten

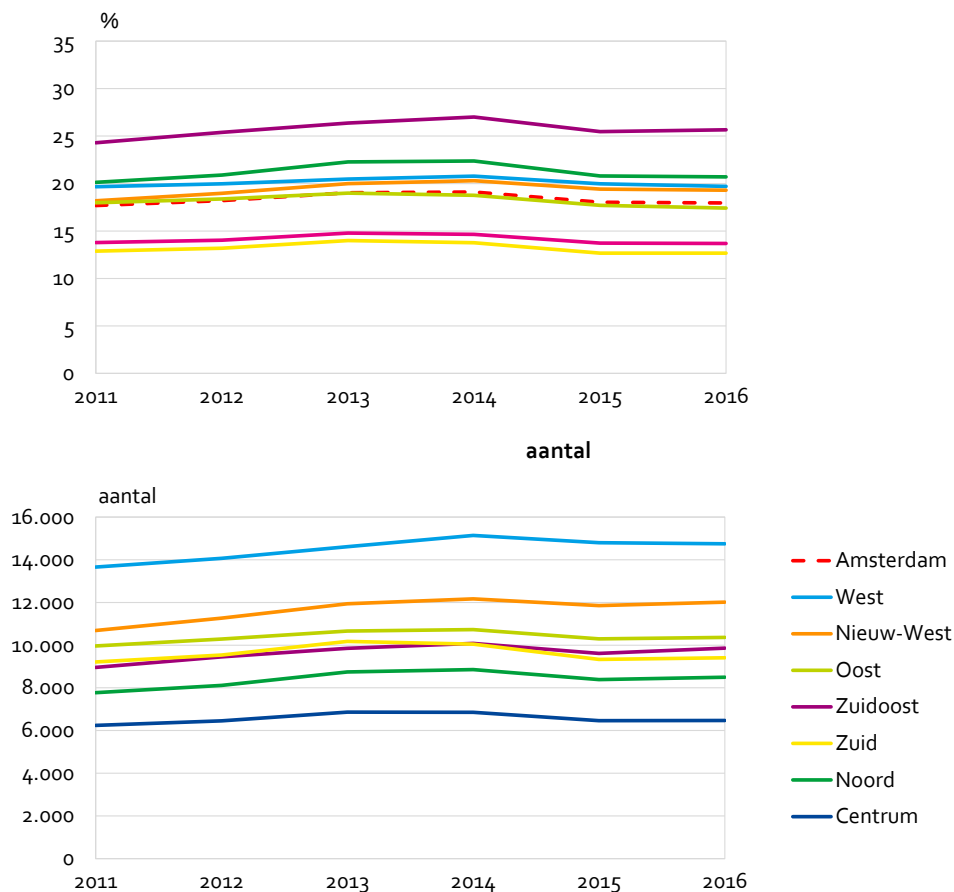
bron: CBS/ bewerking OIS

³ Stadsdeel West telt ook het grootste aantal doelpopulatie-huishoudens van alle Amsterdamse stadsdelen.

3.8 Ontwikkelingen per stadsdeel gaan grotendeels gelijk op met het stedelijk gemiddelde

Tussen 2011 en 2014 steeg het percentage minimahuishoudens in Amsterdam met 1,4 procentpunt. Na een daling tussen 2014 en 2015 bleef het percentage in 2015 vrijwel stabiel. In de stadsdelen zien we in deze periode grotendeels dezelfde ontwikkeling. In Zuidoost steeg het percentage minimahuishoudens tussen 2011 en 2014 relatief sterk en ook in Noord en Nieuw-West was toename groter dan gemiddeld in Amsterdam. Tussen 2014 en 2015 daalde het percentage sterker dan gemiddeld in Zuidoost en Noord. Verder valt op dat Nieuw-West en Oost tussen 2011 en 2016 uit elkaar zijn gegroeid. In 2011 lag het percentage minimahuishoudens in beide stadsdelen net boven het gemiddelde, maar in 2016 ligt het percentage in Oost net onder het gemiddelde terwijl het in Nieuw-West is gestegen naar 1,3 procentpunt boven het gemiddelde.

Figuur 3.17 Minimahuishoudens per stadsdeel, 2011-2016
percentage

bron: CBS/ bewerking OIS

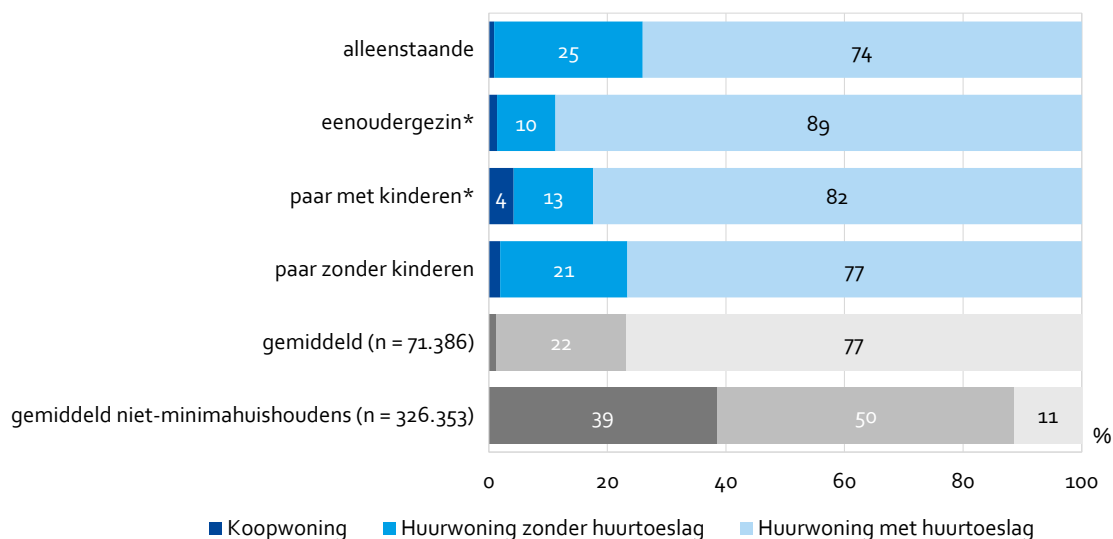
Het absolute aantal minimahuishoudens steeg tussen 2011 en 2014 het sterkst in Nieuw-West en West. Tussen 2014 en 2015 daalde het aantal minimahuishoudens in alle stadsdelen; waarbij de sterkste daling te zien was in stadsdeel Zuid. Vervolgens zien we tussen 2015 en 2016 een (lichte) toename in alle stadsdelen behalve in West, waar een lichte daling plaatsvond, en Centrum, waar het aantal minimahuishoudens in deze periode vrijwel gelijk bleef.

3.9 Minimahuishoudens wonen bijna altijd in een huurwoning

Amsterdamse minimahuishoudens wonen vrijwel altijd (99%) in een huurwoning. Dit is deels een gevolg van het feit dat een eigen woning meetelt bij de vermogensbepaling, waardoor het vermogen van de meeste huizenbezitters boven de bijstandsnorm ligt en zij niet tot de minima behoren. Als we kijken naar inkomen ongeacht vermogen woont 5% van de huishoudens met een inkomen tot 120% WSM in een koopwoning, tegenover 40% van de huishoudens met een inkomen boven de 120% WSM. Minimahuishoudens bestaande uit een paar met een of meer minderjarige kinderen wonen vergeleken met andere minimahuishoudens iets vaker in een koopwoning.

Ruim een vijfde (22%) van de minimahuishoudens woont in een huurwoning zonder huurtoeslag. Dit kan als reden hebben dat het huishouden geen huurtoeslag heeft aangevraagd of dat het huishouden niet in aanmerking komt voor huurtoeslag. Het is alleen mogelijk om huurtoeslag aan te vragen voor een zelfstandige woning, voor woningen waarvan de huur niet te hoog is (rekening houdend met huishoudsamenstelling en leeftijd van de hoofdbewoner) en het huishouden geen vermogen heeft boven een bepaalde grens. Eenoudergezinnen wonen het vaakst in een huurwoning met huurtoeslag.

Figuur 3.18 Minimahuishoudens naar woonsituatie en gezinssamenstelling, 2016 (procenten)

*tenminste één minderjarig kind

bron: CBS/ bewerking OIS

3.10 Meerderheid minimahuishoudens is langdurig arm

Voor deze rapportage zijn de inkomens- en vermogensgegevens van Amsterdammers sinds 2011 beschikbaar. Dit biedt de mogelijkheid om in kaart te brengen hoe lang huishoudens tot de groep minima behoren, terugkijkend tot en met 2011. Deze cijfers wijken af van de cijfers in hoofdstuk 2, waarin alleen is gekeken naar inkomen en niet naar vermogen. Van de minimahuishoudens in is vier op de tien (39%) al minimaal zes jaar aaneengesloten minima en 23% behoort pas sinds een jaar tot de minimagroep. Wanneer een huishouden drie jaar of langer

aaneengesloten tot de minima behoort rekenen we deze tot de groep langdurig arme huishoudens. In 2016 is 63% van de minimahuishoudens langdurig arm. Dit komt neer op 45.318 huishoudens, 11% van alle huishoudens in Amsterdam.

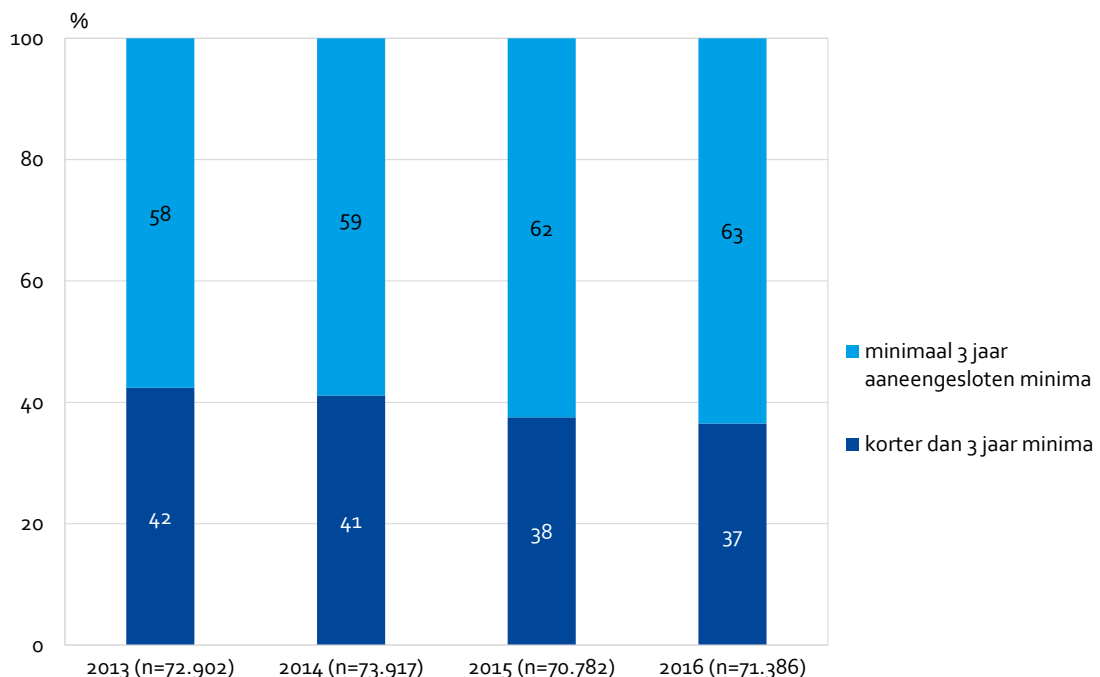
Tabel 3.19 Minimahuishoudens naar aantal jaar aaneengesloten op het minimum, 2016

	abs.	%
1 jaar	16.707	23
2 jaar	9.361	13
3 jaar	6.831	10
4 jaar	5.690	8
5 jaar	4.624	6
6 jaar of langer	28.173	39
totaal	71.386	100

bron: CBS/bewerking OIS

Hoewel het totale aantal minimahuishoudens sinds 2013 enigszins fluctueert, nemen zowel het percentage als het absolute aantal huishoudens dat langdurig tot de minima behoort gestaag toe. Het percentage steeg van 58% in 2013 tot 63% in 2016; het aantal langdurig arme huishoudens was 42.007 in 2013; in 2016 zijn dit er 45.318.

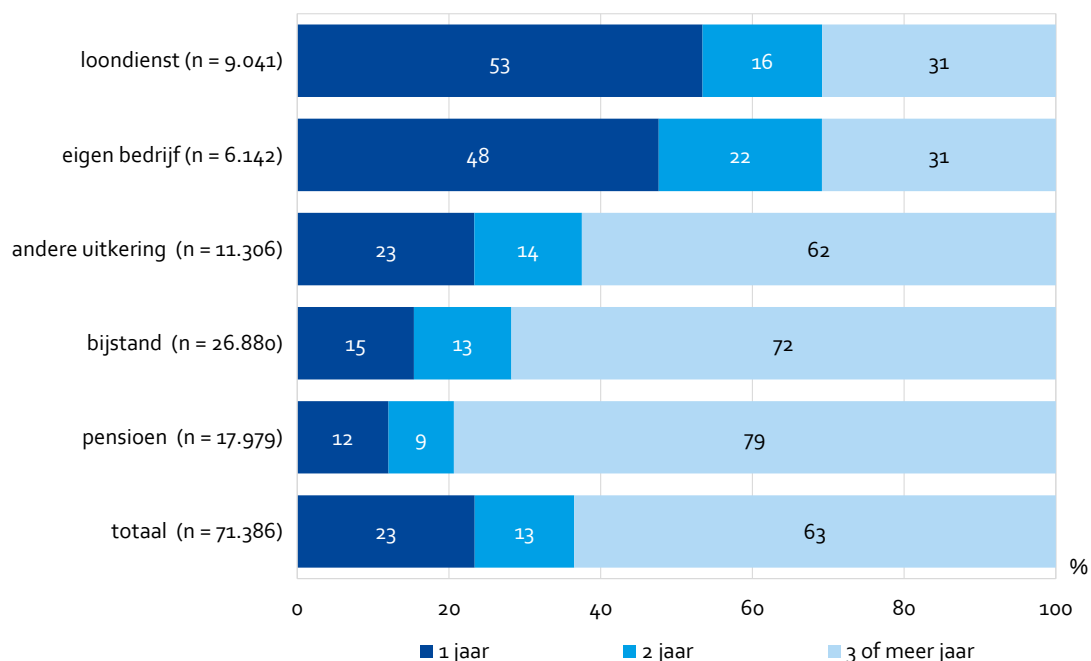
Figuur 3.20 Percentage minimahuishoudens naar duur op het minimum (procenten), 2013-2016

bron: CBS/ bewerking OIS

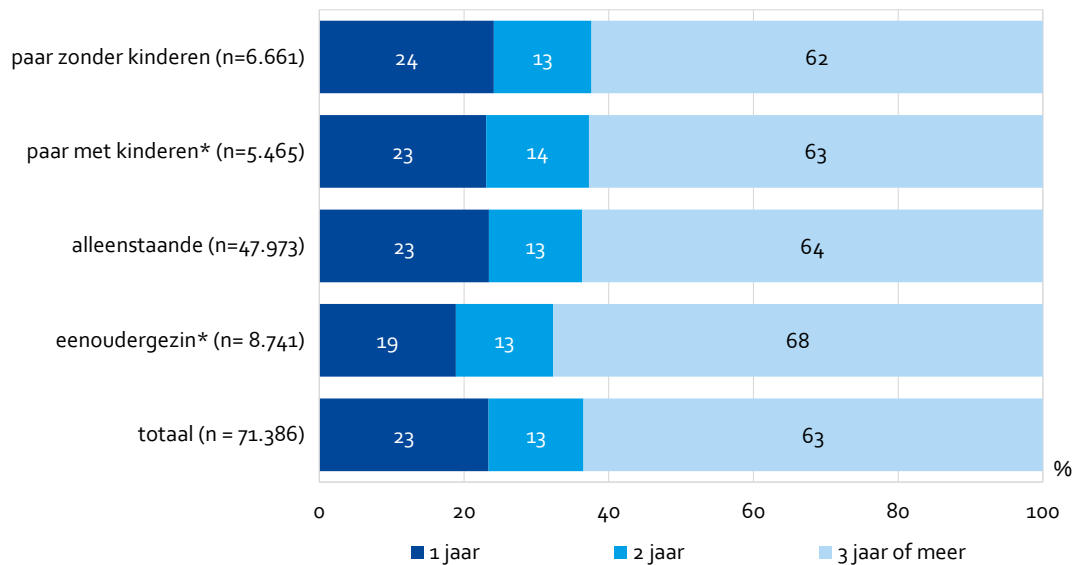
Minimahuishoudens die van een pensioen leven zijn het vaakst langdurig arm: 79% leeft sinds drie jaar of langer op het minimum (zie figuur 3.21). Minimahuishoudens met een inkomen uit werk in loondienst of een eigen bedrijf leven het minst vaak langdurig arm (31%). Meer dan de helft (53%) van de minimahuishoudens met een inkomen uit loondienst behoren sinds een jaar tot de minimagroep.

Figuur 3.21 Minimahuishoudens naar duur op het minimum en belangrijkste bron van het inkomen, 2016 (procenten)

bron: CBS/ bewerking OIS

Het percentage langdurig arme huishoudens verschilt minder naar huishoudsamenstelling dan naar bron van inkomen. Zoals te zien in figuur 3.22 zijn minima-eenoudergezinnen iets vaker langdurig arm (68%) dan minimahuishoudens met een andere huishoudsamenstelling. Minimahuishoudens bestaande uit een paar zonder kinderen zijn iets minder vaak dan andere minimahuishoudens langdurig arm (62%).

Figuur 3.22 Minimahuishoudens naar duur op het minimum en huishoudsamenstelling, 2016 (procenten)

* Huishoudens met ten minste één minderjarig kind
 totaal: inclusief overige huishoudsamenstellingen

bron: CBS/ bewerking OIS

Noord heeft het grootste aandeel langdurig arme minimahuishoudens: 67% van de minimahuishoudens in dit stadsdeel behoort sinds drie jaar of langer tot de minima. Minimahuishoudens woonachtig in Centrum zijn het minst vaak langdurig minima. Zetten we het aantal langdurige minima af tegen het totaal aantal huishoudens, dan heeft Zuidoost het grootste percentage langdurige minimahuishoudens: 16% van alle huishoudens in dat stadsdeel is drie jaar of langer minima.

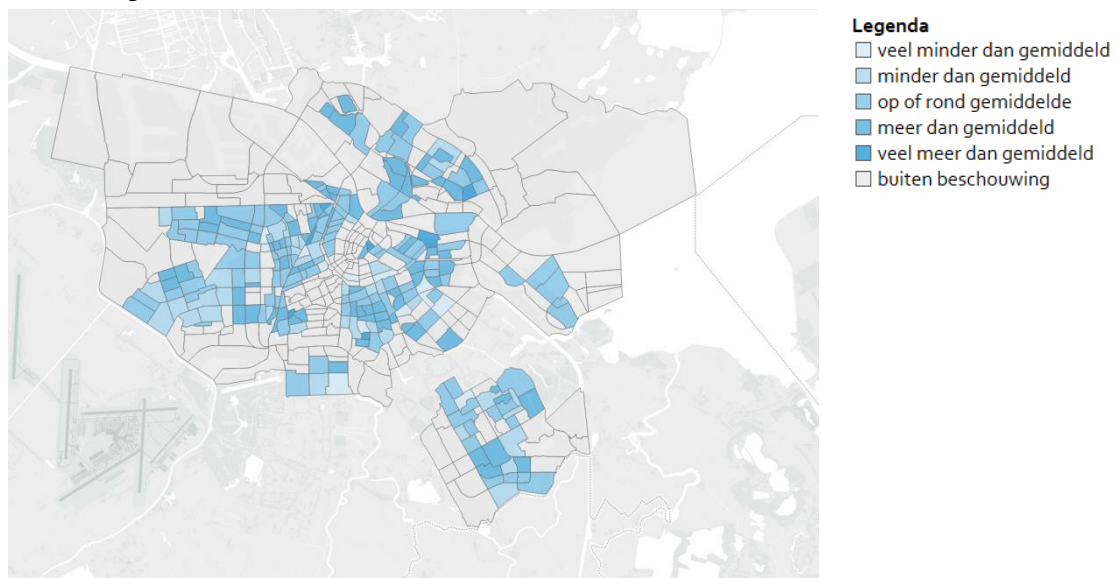
Tabel 3.23 Huishoudens die drie jaar of langer minima zijn, per stadsdeel, 2016

	abs.	% van minimahuishoudens	% van totaal huishoudens
Centrum	3.741	58	8
West	9.218	62	12
Nieuw-West	7.607	63	12
Zuid	6.014	64	8
Oost	6.711	65	11
Noord	5.674	67	14
Zuidoost	6.332	64	16
Amsterdam	45.318	63	11

bron: CBS/bewerking OIS

De kaart in figuur 3.24 toont het aandeel minimahuishoudens dat drie jaar of langer minima is per buurt, afgezet tegen het gemiddelde aandeel langdurig arme huishoudens in Amsterdam (als percentage van het aantal minimahuishoudens). In zeven buurten is het aandeel langdurig arme minimahuishouden veel hoger dan gemiddeld in Amsterdam: twee in West (Staatsliedenbuurt Noordoost en Frederik Hendrikbuurt Zuidwest), twee in Zuid (Rijnbuurt West en Bertelmanpleinbuurt), Nieuwmarkt in Centrum, Rietlanden in Oost en Werengouw Zuid in stadsdeel Noord. In deze buurten leeft 76% tot 78% van de minimahuishoudens drie jaar of meer op het minimum.

Figuur 3.24 Huishoudens die drie jaar of langer minima zijn naar buurt*, vergeleken met het Amsterdamse gemiddelde (63% van de minimahuishoudens), 2016

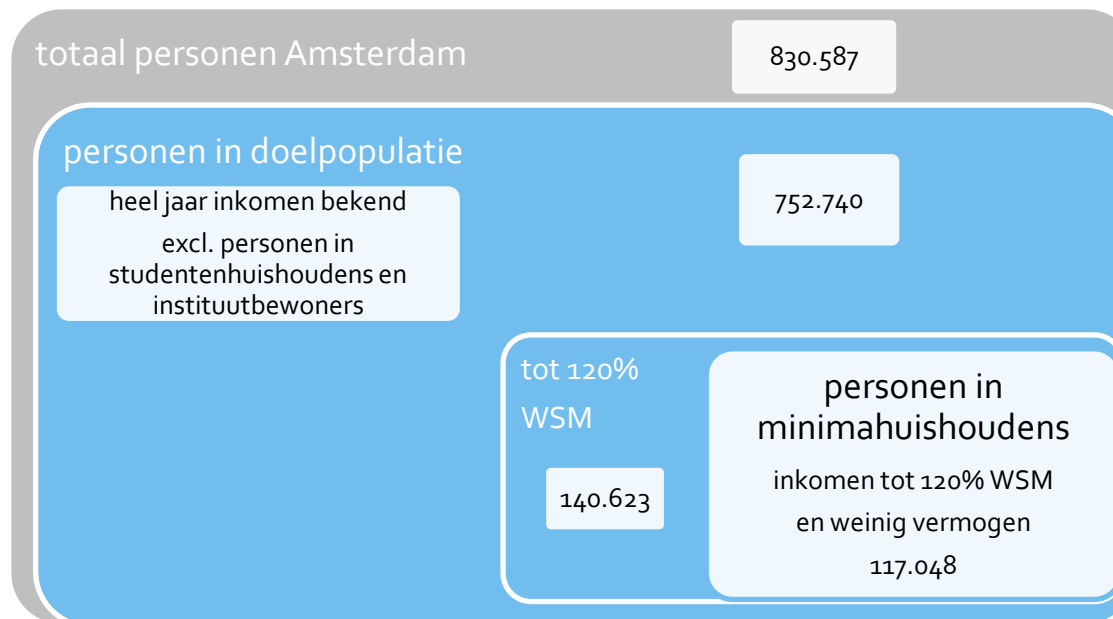
bron: CBS/ bewerking OIS

4 Personen in minimahuishoudens

In dit hoofdstuk presenteren wij enkele achtergrondgegevens van Amsterdammers die deel uitmaken van minimahuishoudens. We geven hierbij zowel de samenstelling van de groep minima als het armoedepercentage (het percentage minima onder de groep met hetzelfde kenmerken). De samenstelling en het armoedepercentage worden beschreven voor een aantal kenmerken: leeftijd, geslacht, migratieachtergrond, instroom in de groep minima en uitstroom uit de groep minima.

Het gaat hierbij om personen binnen de zogenaamde doelpopulatie: personen in particuliere huishoudens (geen instituut-bewoners) waarvan het inkomen heel het jaar bekend is, exclusief personen in studentenhuishoudens. Op persoonsniveau bevat de doelpopulatie 91% van alle Amsterdammers.⁴ De verhoudingen van de verschillende groepen die in dit hoofdstuk aan bod komen, zijn in onderstaande figuur schematisch weergegeven.

Figuur 4.1 Amsterdammers, Amsterdammers in de doelpopulatie, Amsterdammers in huishoudens met een laag inkomen en Amsterdammers in minimahuishoudens, 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

⁴ Van de personen buiten de doelpopulatie is 71% een studentenhuishouden of een huishouden waarvan het inkomen niet heel het jaar bekend is. Tien procent bestaat uit institutionele huishoudens en van 20% is het inkomen onbekend. Deze verhoudingen zijn sinds 2011 nauwelijks veranderd.

4.1 Eén op vijf Amsterdammers in huishouden met laag inkomen

Tabel 4.2 toont het aantal en percentage Amsterdammers naar inkomensgroep. In 2016 leven er opgeteld 140.623 Amsterdammers in een huishouden met een inkomen tot 120%, dat komt neer op 19% van de Amsterdammers. In totaal heeft 21% van de Amsterdammers een huishoudinkomen tot 130% WSM.

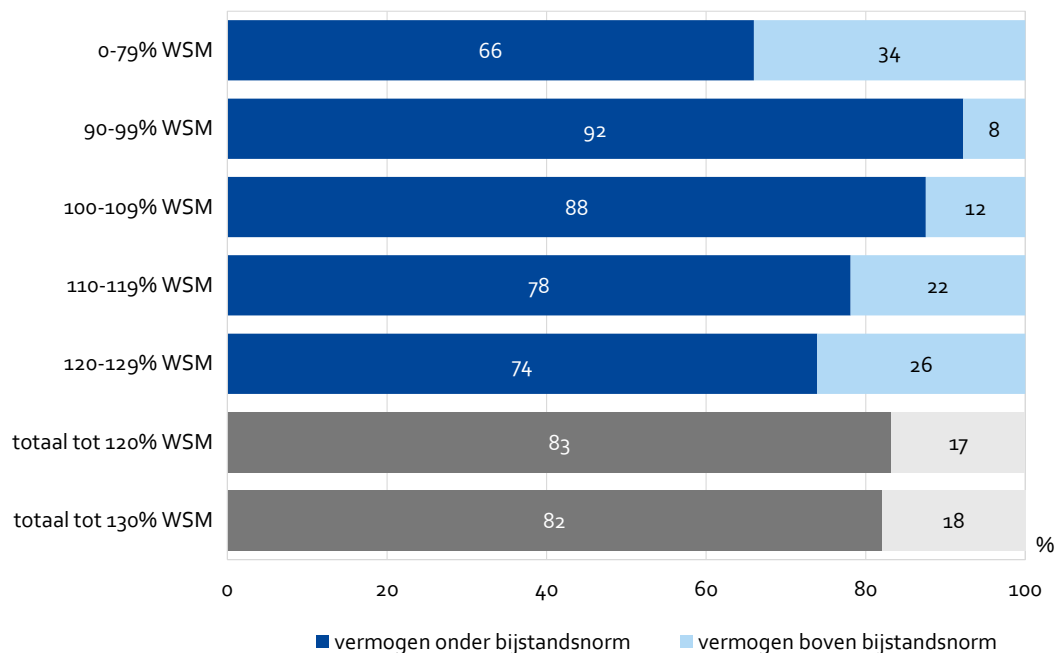
Tabel 4.2 Amsterdammers naar inkomensgroep, in % van het wettelijk sociaal minimum (WSM), 2016

inkomen in % van het WSM	abs.	%
0-79% WSM	23.003	3
80-99% WSM	44.955	6
100-109% WSM	49.137	7
110-119% WSM	23.528	3
120-129% WSM	20.991	3
130% WSM of meer	591.126	79
totaal	752.740	100

bron: CBS/ bewerking OIS

Zoals uitgelegd in paragraaf 3.2 houdt de gemeente Amsterdam ook rekening met het vermogen om vast te stellen wie recht heeft op minimaregelingen. Van de Amsterdammers met een huishoudinkomen tot 120% WSM heeft 17% teveel vermogen om in aanmerking te komen voor bijstand of andere minimavoorzieningen van de gemeente. Van Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 130% heeft 18% een vermogen boven de bijstandsnorm.

Figuur 4.3 Amsterdammers in huishoudens naar inkomensgroep (%WSM) en vermogenspositie (procenten), 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

4.2 Zestien procent Amsterdammers leeft in minimahuishouden

Wanneer we rekening houden met zowel inkomen als vermogenspositie zien we dat 15,5% van alle Amsterdammers leeft in een minimahuishouden (inkomen tot 120% en weinig vermogen).

Tabel 4.4 Aantal en percentage Amsterdammers met een laag huishoudinkomen, naar vermogenspositie, 2016

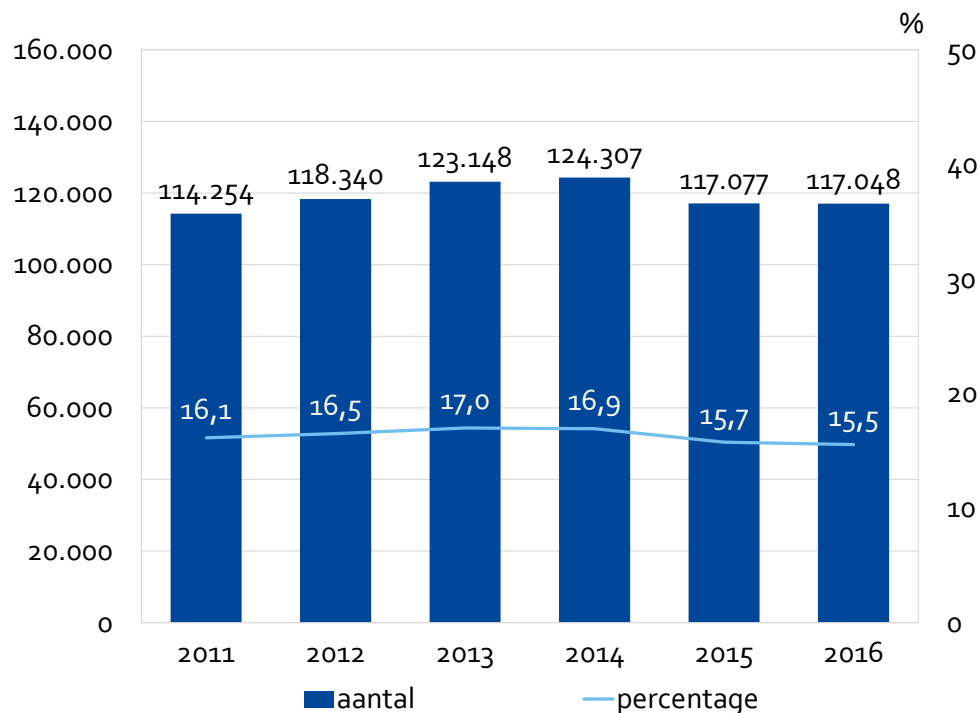
	ongeacht vermogen		vermogen tot bijstandsnorm	
	abs	%	abs.	%
huishoudinkomen tot 120% WSM	140.623	18,7	117.048	15,5
huishoudinkomen tot 130% WSM	161.614	21,5	132.565	17,6

bron: CBS/ bewerking OIS

4.3 Afname aantal en percentage Amsterdammers in minimahuishoudens

De ontwikkeling van het aantal Amsterdammers in minimahuishoudens is te zien in figuur 4.5. Tussen 2011 en 2014 steeg het aantal Amsterdammers in minimahuishouden, tussen 2014 en 2016 zien we een afname. De relatieve afname (de percentages) is al iets eerder ingezet: tussen 2013 en 2016 neemt het percentage Amsterdammers in minimahuishoudens af. Dat komt doordat er, naast de absolute afname, sprake van een verdunningseffect. De populatie met een inkomen (en vermogen) boven de armoedegrens groeit harder dan de populatie onder die grens.

Figuur 4.5 Aantal en percentage Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 120% WSM en weinig vermogen, 2011-2016

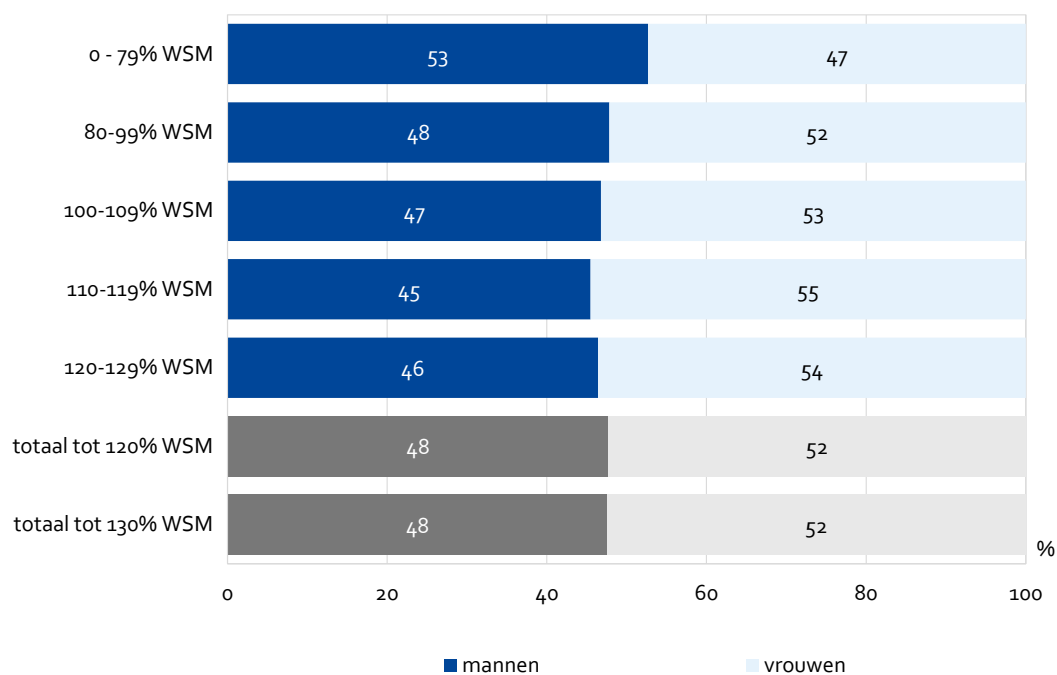

bron: CBS/ bewerking OIS

4.4 Meer vrouwen dan mannen leven in een minimahuishouden

Van de 117.048 Amsterdammers die in 2016 in een minimahuishouden leven, is 52% vrouw en 48% man. Ook als we kijken naar de verschillende inkomensgroepen, dan zien we dat deze voor een groter deel uit vrouwen bestaan dan uit mannen, met uitzondering van de laagste inkomensgroep. In de hele doelpopulatie is het percentage mannen en vrouwen precies gelijk verdeeld, 50%-50%.

Figuur 4.6 Percentage Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 120% en 130% WSM en weinig vermogen, naar geslacht, 2016

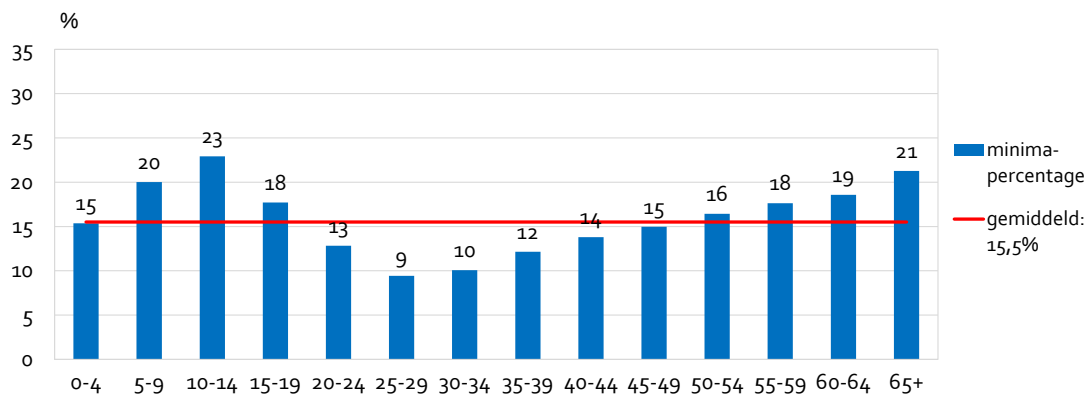

bron: CBS/ bewerking OIS

Ook als we de we kijken naar alle Amsterdammers in de doelgroep, dan zien we dat het armoedepercentage onder vrouwen iets hoger is dan onder de mannen. Van alle Amsterdamse vrouwen heeft 16% een laag huishoudinkomen, van alle mannen is dat 15%.

4.5 Kinderen en ouderen relatief vaak minima

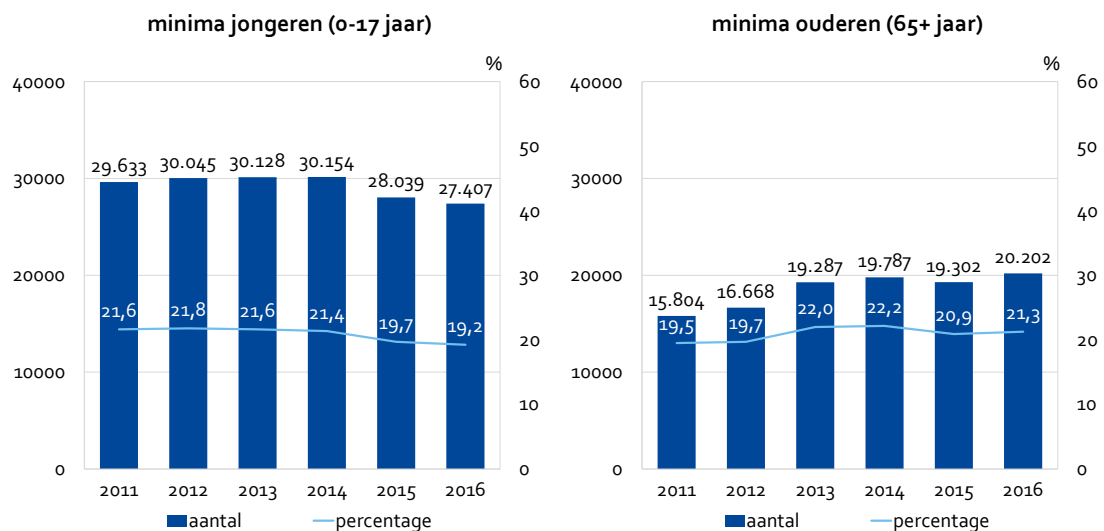
Het percentage Amsterdammers in minimahuishoudens is ook ongelijk verdeeld wanneer we kijken naar de leeftijd van personen. Onder kinderen en jongeren tussen 5 en 19 jaar en 55-plussers is het armoedepercentage hoger dan gemiddeld. Het percentage minima is het hoogst onder 10 t/m 14-jarigen (23%) en 65-plussers (21%).

Figuur 4.7 Percentage Amsterdammers in minimahuishoudens, naar leeftijd, 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

In figuur 4.8 is de ontwikkeling van het aantal en percentage jongere en oudere minima te zien. Wat opvalt, is dat het percentage kinderen (0-17 jaar) dat opgroeit in een minimahuishouden sinds 2012 daalt en vanaf 2014 daalt ook het absolute aantal.

Net als onder kinderen, is het percentage 65-plussers dat leeft in een minimahuishouden relatief hoog (21%), maar anders dan bij kinderen fluctueert het armoedepercentage onder deze groep in de afgelopen jaren. Tussen 2015 en 2016 is het percentage minima ouderen licht gestegen.

Figuur 4.8 Aantal en percentage Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 120% en weinig vermogen, naar leeftijd, 2011- 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

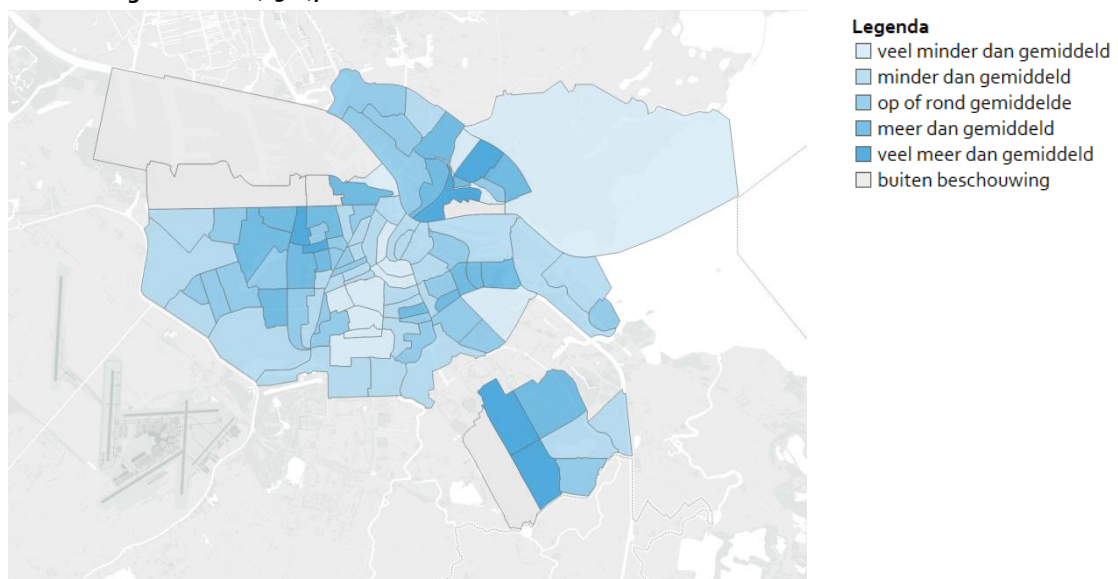
Het armoedepercentage onder kinderen varieert per stadsdeel en per wijk. In de stadsdelen Zuidoost en Noord is het percentage kinderen van 0-17 jaar dat leeft in een huishouden met een inkomen tot 120% WSM en een vermogen onder de bijstandsnorm het hoogst (respectievelijk 30% en 25%). In de stadsdelen Centrum en Zuid is het armoedepercentage met 9% duidelijk lager dan gemiddeld (19%) in Amsterdam.

Tabel 4.9 Percentage Amsterdamse 0 t/m 17-jarigen in minimahuishoudens naar stadsdeel, 2016

	abs.	%
Centrum	825	9
West	4.476	21
Nieuw-West	6.497	21
Zuid	1.880	9
Oost	3.958	16
Noord	4.731	25
Zuidoost	5.030	30
Amsterdam	27.407	19

bron: CBS/ bewerking OIS

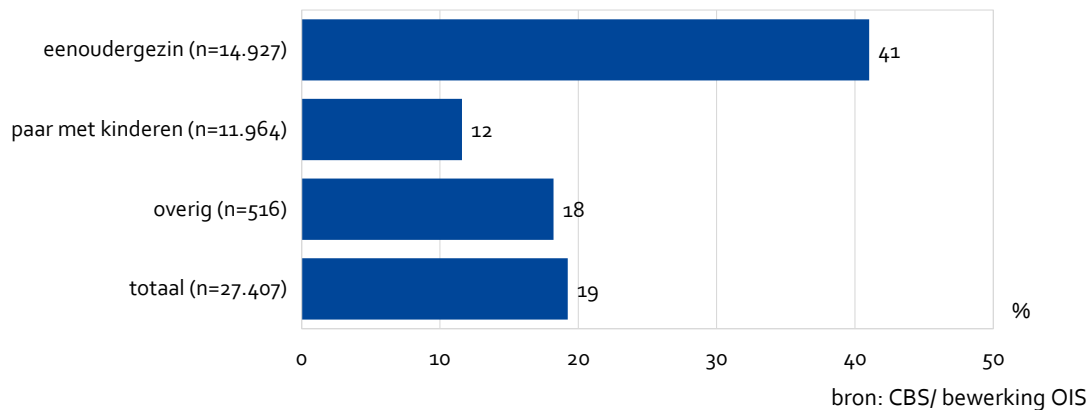
Er zijn zes wijken waar veel meer kinderen in minimahuishoudens wonen dan gemiddeld: de Kolenkit en de van Galenbuurt in stadsdeel West, IJplein/Vogelbuurt en Buikslotermeer in stadsdeel Noord en Bijlmer-Centrum (D, F, H) en Holendrecht/Reigersbos in stadsdeel Zuidoost. In deze wijken is het armoedepercentage onder kinderen meer dan 34%.

Figuur 4.10 Percentage Amsterdamse 0-17 jarigen in minimahuishoudens naar wijk*, t.o.v. het stedelijke gemiddelde (19%), 2016

*wijken met minder dan 75 Amsterdamse kinderen zijn buiten beschouwing gelaten

bron: CBS/ bewerking OIS

Het armoedepercentage onder kinderen varieert ook als we kijken naar de samenstelling van het huishouden. Vier op de tien kinderen in eenoudergezinnen groeien op in een minimahuishouden (41%). Onder kinderen met twee ouders/verzorgers is dat 12%.

Figuur 4.11 Percentage Amsterdamse 0-17 jarigen in minimahuishoudens naar huishoudsamenstelling, 2016

Onder 65-plussers ligt het armoedepercentage boven het stadsgemiddelde (21%) in de stadsdelen West, Zuidoost en Oost. De stadsdelen Centrum en Zuid liggen met 15% ver onder het stadsgemiddelde van 21%.

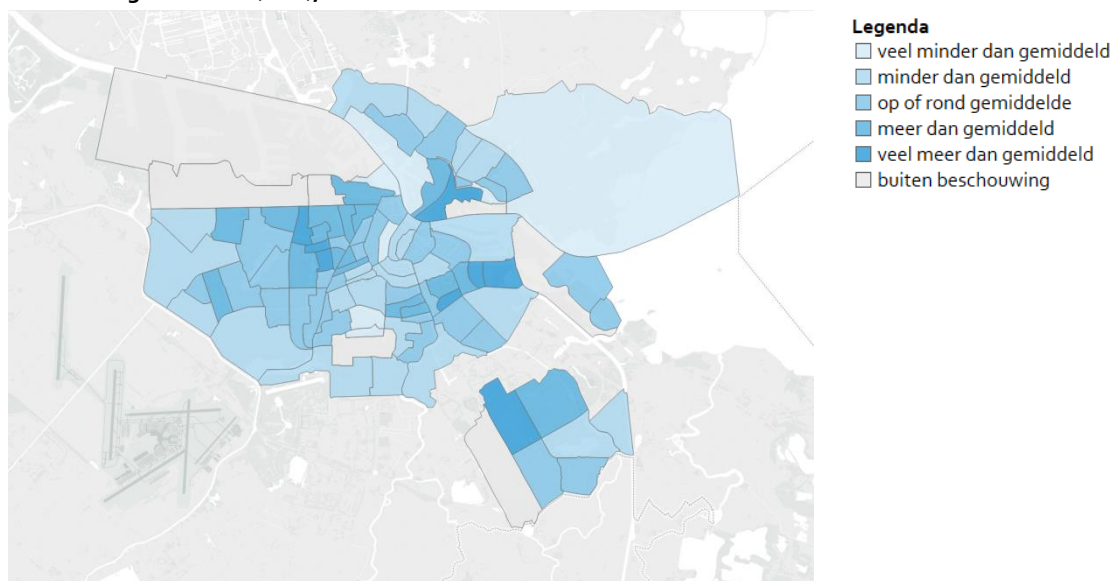
Tabel 4.12 Percentage Amsterdamse 65-plussers in minimahuishoudens naar stadsdeel, 2016

	abs.	%
Centrum	1.631	15
West	3.661	30
Nieuw-West	3.746	21
Zuid	3.018	15
Oost	3.069	27
Noord	2.581	19
Zuidoost	2.491	28
Amsterdam	20.202	21

bron: CBS/ bewerking OIS

Met meer dan 39% is het armoedepercentage onder 65-plussers veel meer dan gemiddeld in acht wijken: de Kolenkit, van Galenbuurt, Hoofdweg e.o in stadsdeel West, de Transvaalbuurt, Indische Buurt-Oost en Indische buurt-West in stadsdeel Oost, IJplein/Vogelbuurt in Noord en Bijlmer-Centrum D, F, H in stadsdeel Zuidoost.

Figuur 4.13 Percentage Amsterdamse 65-plussers in minimahuishoudens naar wijk*, t.o.v. het stedelijke gemiddelde (21%), 2016

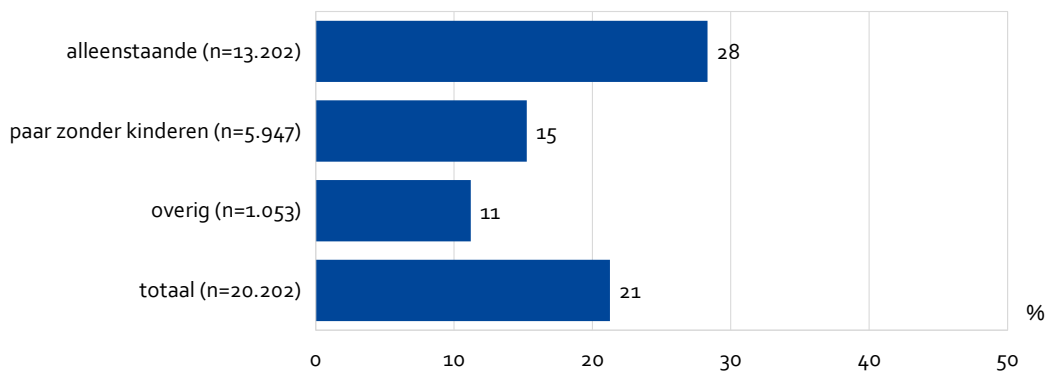

* Wijken met minder dan 75 Amsterdamse 65-plussers zijn buiten beschouwing gelaten

bron: CBS/ bewerking OIS

In figuur 4.14 wordt een overzicht gegeven van het armoedepercentage naar de huishoudsamenstelling van 65-plussers. Van de alleenstaande 65-plussers behoort 28% tot de minima. Dat is meer dan onder 65-plussers met een partner, daarvan is het armoedepercentage 15%.

Figuur 4.14 Percentage Amsterdamse 65-plussers in minimahuishoudens naar huishoudsamenstelling, 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

4.7 Hoog armoedepercentage onder Amsterdammers met niet-westerse migratieachtergrond

In deze paragraaf zijn Amsterdammers in huishoudens met een laag inkomen en weinig vermogen ingedeeld naar migratieachtergrond.⁵ Het armoedepercentage is het hoogst onder Amsterdammers met een Marokkaanse migratieachtergrond. In 2016 leefde 30% van hen in een huishouden met een inkomen tot 120% WSM en een vermogen onder de bijstandsnorm. Dat is bijna twee keer zo hoog als gemiddeld in Amsterdam. Amsterdammers zonder migratieachtergrond hebben met 9% het laagste armoedepercentage.

Tabel 4.15 Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 120% WSM en weinig vermogen naar migratieachtergrond, en percentage onder totale groep (armoedepercentage), 2016

	abs.	armoedepercentage (%)
geen migratieachtergrond	31.743	9
Marokkaans	21.616	30
Turks	10.627	27
Surinaams	14.177	23
Antilliaans en Arubaans	2.582	24
overige niet-westerse migratieachtergrond	23.111	28
overige westerse migratieachtergrond	13.192	11
totaal	117.048	16

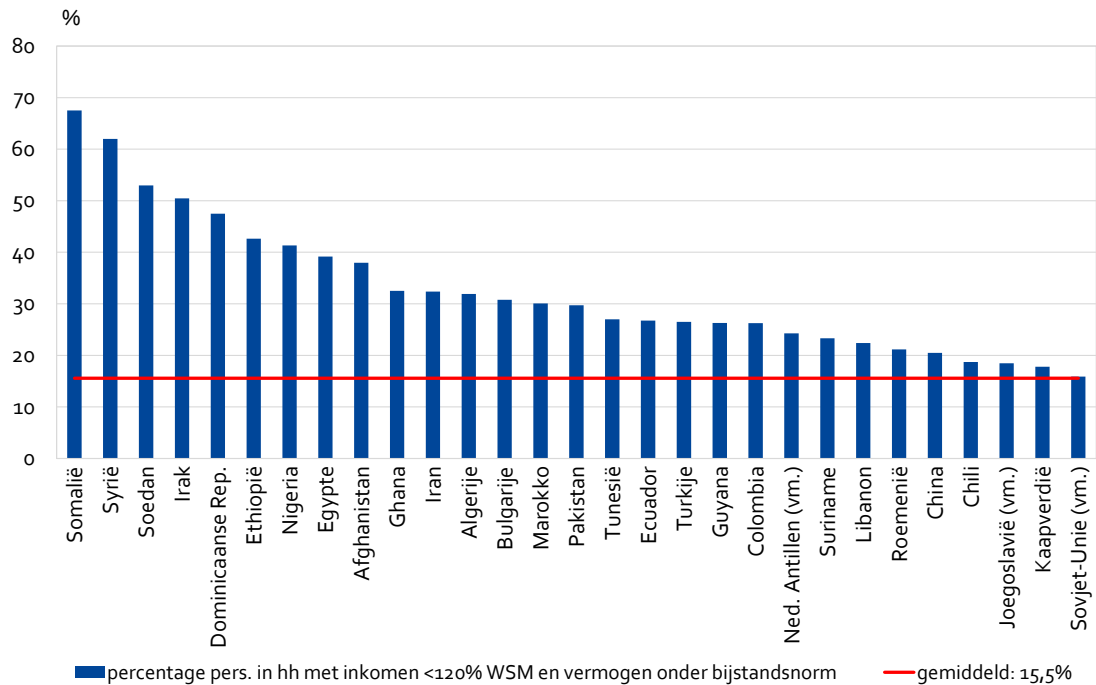
bron: CBS/ bewerking OIS

In onderstaande figuur worden de herkomstlanden van Amsterdammers met een bovengemiddeld percentage personen in minimahuishoudens weergegeven. Somalische Amsterdammers hebben met 68% het hoogste armoedepercentage. Ook het armoedepercentage onder Syrische Amsterdammers is hoog (62%). De vier herkomstlanden met de hoogste armoedepercentages zijn bekend als conflictgebieden: een aanzienlijk deel van de personen waar het om gaat zijn waarschijnlijk vluchtelingen. Van deze groep is bekend dat zij vaak afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering.⁶

⁵ Personen waarvan ten minste één ouder in het buitenland is geboren worden tot de groep met een migratieachtergrond gerekend. Een migratieachtergrond uit Europa, Noord-Amerika, Oceanië, Japan en Indonesië wordt tot westerse herkomst gerekend. Alle overige migratieachtergronden worden tot de niet-westerse herkomstgroepen gerekend.

⁶ Zie OIS (2017), *Derde Vluchtelingenmonitor Amsterdam*, https://www.ois.amsterdam.nl/assets/pdfs/2017_vluchtelingenmonitor.pdf

Figuur 4.16 Herkomstlanden* van Amsterdammers met een bovengemiddeld percentage personen in minimahuishoudens, 2016 (procenten)

* met minimaal 500 Amsterdammers in de doelpopulatie

bron: CBS/ bewerking OIS

4.6 Hoog armoedepercentage onder kinderen van niet-westerse herkomst

Als we kijken naar de groep Amsterdamse 0-17 jarigen, dan zien we dat kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond een hoger armoedepercentage hebben dan kinderen met een westerse migratieachtergrond of kinderen zonder migratieachtergrond. Een derde (32%) van de kinderen met een overig niet-westerse migratieachtergrond groeit op in een huishouden met een inkomen tot 120% en een vermogen onder de bijstandsnorm. Van de kinderen met een Marokkaanse migratieachtergrond is dat 31%.

Tabel 4.17 Aantal Amsterdamse 0-17 jarigen in minimahuishoudens naar migratieachtergrond en percentage onder totale groep (armoedepercentage), 2016

	abs.	%
geen migratieachtergrond	5.291	9
Marokkaans	7.309	31
Turks	2.847	28
Surinaams	2.635	25
Antilliaans en Arubaans	542	28
overige niet-westerse migratieachtergrond	6.722	32
overige westerse migratieachtergrond	2.061	11
totaal	27.407	19

bron: CBS/ bewerking OIS

4.7 Zes op de tien Turkse en Marokkaanse ouderen leeft in een minimahuishouden

Ook onder 65-plussers zien we dat het armoedepercentage verschilt als we kijken naar migratieachtergrond. In 2016 leefde ruim zes op de tien ouderen met een Turkse of Marokkaanse migratieachtergrond in een minimahuishouden. Ouderen met een Antilliaanse/Arubaanse, Surinaamse of overige niet-westerse migratieachtergrond hebben ook een relatief hoog armoedepercentage, respectievelijk 43%, 45% en 53%.

Tabel 4.18 Aantal Amsterdamse 65-plussers in minimahuishoudens naar migratieachtergrond en percentage onder totale groep (armoedepercentage), 2016

	abs.	%
geen migratieachtergrond	8.363	13
Marokkaans	2.814	61
Turks	1.448	63
Surinaams	2.880	45
Antilliaans en Arubaans	418	43
overige niet-westerse migratieachtergrond	1.875	53
overige westerse migratieachtergrond	2.404	17
totaal	20.202	21

bron: CBS/ bewerking OIS

4.8 Sinds 2014 meer uitstroom dan instroom van minima

In 2016 leefden er 117.048 Amsterdammers in een huishouden met een laag inkomen en weinig vermogen. Een deel van hen behoorde in 2015 nog niet tot deze groep: zij vormen de instroom. Andersom geldt dat een deel van de minima in 2015 dat in 2016 niet meer zijn: zij stromen uit. De lichte daling van het aantal Amsterdammers in minimahuishoudens tussen 2015 en 2016 is te verklaren doordat de groep die instroomt iets kleiner is dan de groep die uitstroomt (zie onderstaande figuur).

Figuur 4.19 Instroom en uitstroom van Amsterdammers in minimahuishoudens, 2015-2016

bron: CBS/ bewerking OIS

Zoals reeds genoemd in paragraaf 4.3 neemt het aantal personen dat leeft in een minimahuishouden toe in de jaren 2012, 2013 en 2014 ten opzichte van het jaar ervoor. Dat komt doordat de groep die instroomt groter is dan de groep die uitstroomt.

4.9 In- en uitstroom vooral gevolg van inkomensverandering

De instroom in de minimapopulatie (de personen die in 2015 nog niet, maar in 2016 wel tot een minimahuishouden behoorden) kan op verschillende manieren ontstaan: doordat het inkomen of het vermogen daalt, maar ook door een verhuizing naar Amsterdam of geboorte. In 2016 zijn in totaal 29.135 personen ingestroomd. Voor 49% van hen geldt dat hun inkomen daalde tot onder de armoedegrens, voor 7% was een vermogensdaling de oorzaak van de instroom en voor 5% geldt dat zowel het inkomen als het vermogen daalde. In totaal 18% stroomde in omdat zij in 2015 nog niet tot de doelpopulatie behoorden: het huishouden waar zij deel van uitmaakten had in 2015 niet het hele jaar inkomen, was een studentenhuishouden of was een instituut. De

overige instroom bestond uit immigratie, een binnenlandse verhuizing naar Amsterdam of geboorte (in totaal 22%).

Tabel 4.20 Instroom van Amsterdammers in de groep minimahuishoudens naar reden instroom, 2015-2016

	abs.	%
inkomensdaling	14.208	49
vermogensdaling	2.126	7
inkomensdaling en vermogensdaling	1.354	5
voorafgaand jaar geen doelpopulatie*	5.107	18
geboren/immigratie/gegevens niet eerder bekend	4.254	15
verhuisd naar Amsterdam binnen NL (minima geworden)	1.527	5
verhuisd naar Amsterdam binnen NL (al minima)	559	2
totaal	29.135	100

* doelpopulatie: huishouden van persoon had het hele jaar inkomen, geen studentenhuishoudens en instituutbewoners

bron: CBS/ bewerking OIS

Ook de uitstroom in de minimapopulatie (personen die in 2015 nog wel, maar in 2016 niet meer tot een minimahuishouden behoorden) kan verschillende redenen hebben. De uitstroom bestaat voor het grootste deel uit Amsterdammers van wie het inkomen tussen 2015 en 2016 is gestegen tot boven de 120% WSM (55%). Bij 7% was een vermogensstijging de oorzaak en bij 5% steeg zowel het inkomen als het vermogen.

Tabel 4.21 Uitstroom van Amsterdammers in huishoudens met een inkomen tot 120% WSM en weinig vermogen, naar reden uitstroom, 2015-2016

	abs.	%
inkomensstijging	16.045	55
vermogensstijging	1.922	7
vermogensstijging en inkomensstijging	1.360	5
geen doelpopulatie meer*	4.711	16
geëmigreerd/overleden/gegevens niet langer bekend	3.017	10
verhuisd binnen Nederland (geen minima meer)	1.288	4
verhuisd binnen Nederland (minima gebleven)	821	3
totaal	29.164	100

* doelpopulatie: huishouden van persoon had het hele jaar inkomen, geen studentenhuishoudens en instituutbewoners

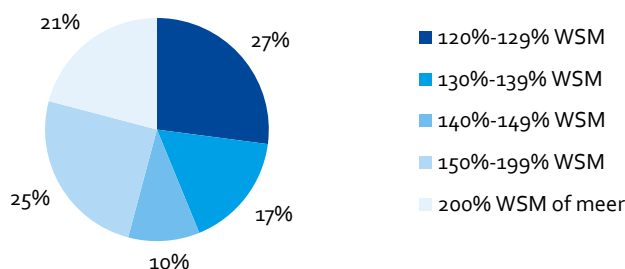
bron: CBS/ bewerking OIS

4.10 Veel in- en uitstroom rondom armoedegrens

Zoals beschreven in de vorige paragraaf worden de instroom en uitstroom voor een groot deel bepaald door Amsterdammers die een inkomensverandering hebben meegemaakt tussen 2015 en 2016. Van en tot welke hoogte het inkomen daalde of steeg is weergegeven in onderstaande figuren. Bij de figuur over instroom wordt het inkomen in 2015 (dus voordat men tot de minimagroep behoorde) weergegeven als percentage van het WSM. Bij de figuur over de uitstroom wordt het nieuwe inkomen (als percentage van het WSM) weergegeven dat huishoudens in 2016 hebben na uitstroom uit de groep minima.

Tussen 2015 en 2016 veranderde de situatie van 15.562 Amsterdammers van boven naar onder de armoedegrens als gevolg van een inkomensdaling (al dan niet in combinatie met een vermogensdaling). Ruim een kwart (27%) van deze personen had in 2015 een inkomen net boven de armoedegrens (120% tot 130% WSM) en nog eens 27% had een inkomen tussen de 130% en 150%. Van 21% daalde het inkomen fors, zij hadden in 2015 een inkomen van 200% WSM of meer.

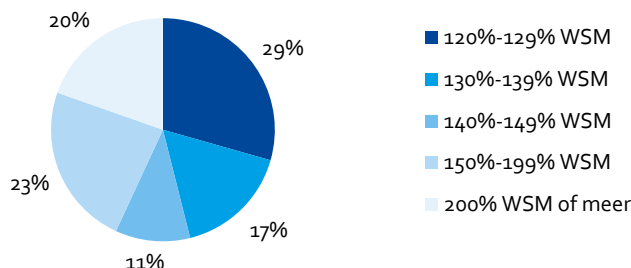
Figuur 4.22 Inkomen van het huishouden als percentage WSM in 2015 van Amsterdammers die instroomden door inkomensdaling tussen 2015 en 2016

bron: CBS/ bewerking OIS

De uitstroom als gevolg van inkomensstijging bestaat uit 17.405 Amsterdammers. Ook bij deze groep varieert het inkomen na uitstroom sterk, maar behoudt ruim de helft een relatief laag inkomen (tot 150% WSM). Dit is te zien in figuur 4.23: van 29% steeg het inkomen tot 130%, en van in totaal 57% tot 150% WSM. Daarentegen had 20% een inkomen van 200% WSM of meer nadat zij waren uitgestroomd uit de armoede.

Figuur 4.23 Inkomen van het huishouden als percentage WSM in 2016 van Amsterdammers die uitstroomden door inkomensstijging tussen 2015 en 2016

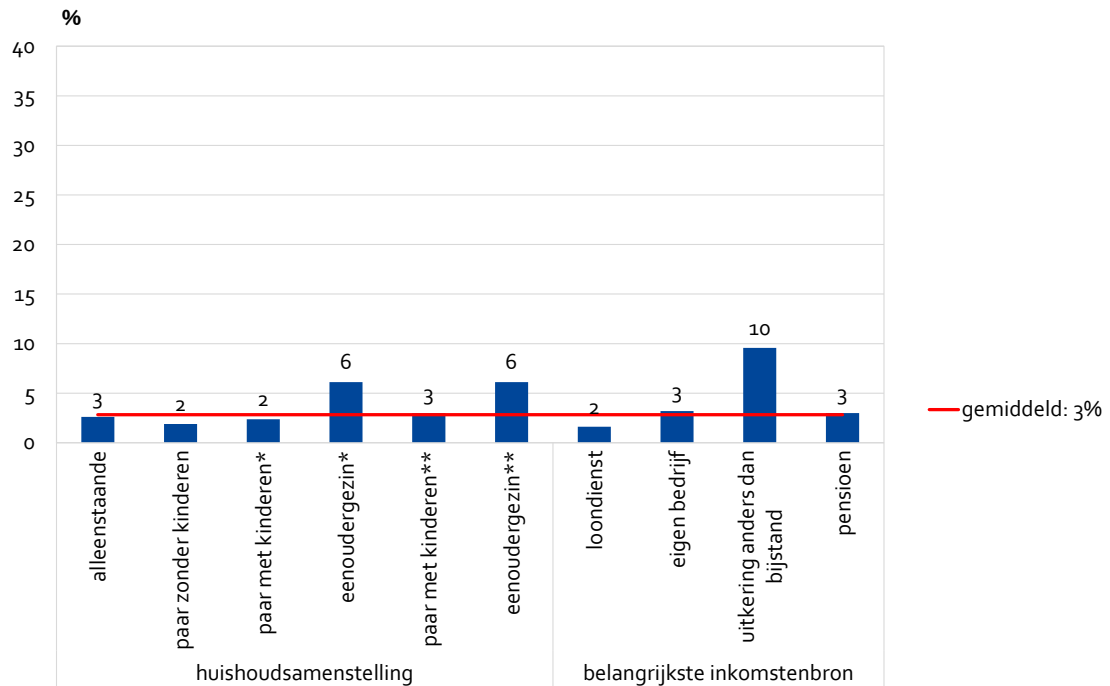
bron: CBS/ bewerking OIS

4.11 Relatief veel instroom vanuit uitkering en uitstroom door loondienst

In 2015 maakten 626.528 Amsterdammers deel uit van de doelpopulatie die geen laag inkomen en/of vermogen boven de bijstandsnorm had. In 2016 woonden 17.688 van hen in een minimahuishouden in Amsterdam. De gemiddelde kans om in te stromen is hiermee 3%. De kans om in te stromen verschilt als we kijken naar huishoudsamenstelling en belangrijkste bron van het huishoudinkomen, zie figuur 4.24. Amsterdammers die deel uitmaken van een eenoudergezin hadden met 6% een grotere kans om in te stromen dan gemiddeld. Ook

Amsterdammers met een andere uitkering dan bijstand als belangrijkste bron van het huishoudinkomen hadden en hogere kans om in te stromen dan gemiddeld.

Figuur 4.24 Percentage Amsterdammers dat is ingestroomd in een minimahuishouden tussen 2015 en 2016, naar huishoudsamenstelling en belangrijkste inkomstenbron van het huishouden (procenten)

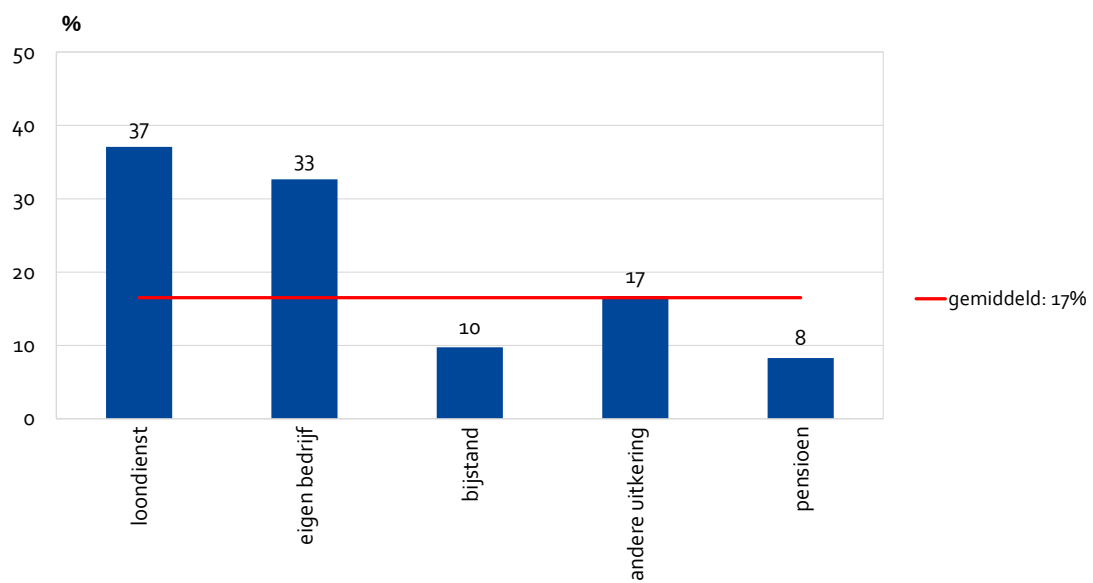
*huishoudens met ten minste één minderjarig kind

bron: CBS/ bewerking OIS

**huishoudens met uitsluitend meerderjarige kinderen

Van de 117.077 Amsterdammers die in 2015 in een huishouden met een laag inkomen en weinig vermogen leven, stromen er 19.327 uit die ook in 2016 nog in Amsterdam wonen. De kans om uit te stromen is daarmee 17%. Verreweg de grootste uitstroomkans hebben Amsterdammers in huishoudens met werk, zowel in loondienst als in een eigen bedrijf. Personen in huishoudens waarvan de belangrijkste inkomstenbron bijstand of pensioen is, hebben een relatief lage uitstroomkans.

Figuur 4.25 Percentage Amsterdammers dat uit een minimahuishouden is uitgestroomd tussen 2015 en 2016, naar belangrijkste inkomstenbron van het huishouden (procenten)

bron: CBS/ bewerking OIS

Deel II

5 Toekenningen en bereik minimaregelingen

In dit hoofdstuk presenteren wij bereikcijfers voor een aantal minimaregelingen. Hierbij ligt de focus op de regelingen waarvoor het bereik berekend kan worden: de Stadspas, de Collectieve Zorgverzekering, het Gratis OV voor oudere minima, de Tegemoetkoming aanvullend openbaar vervoer, de Scholierenvergoeding en de Kindbonnen. Hoe we het bereik berekenen leggen we hieronder uit.

5.1 Berekening bereik minimaregelingen

Het bereik is het percentage toekenningen op de totale doelgroep van de betreffende regeling. Deze definitie kan als volgt schematisch worden weergegeven:

$$\text{bereik} = \frac{\text{aantal huishoudens dat voorziening kreeg toegekend}}{\text{aantal rechthebbende huishoudens (= doelgroep)}}$$

De teller, ontvangers van minimaregelingen⁷, zijn huishoudens die in een bepaald kalenderjaar een toekenning of betaling hebben gekregen in het kader van een regeling. Dit aantal wordt gedeeld door de noemer, gevormd door de doelgroep.

5.1.1 Doelgroep gemeentelijke minimaregelingen

De doelgroep van de gemeentelijke minimaregelingen is groter dan de minimapopulatie zoals in Deel I is gepresenteerd. Daarom kunnen toekenningen niet direct worden vergeleken met het aantal minimahuishoudens of personen in minimahuishoudens die we met de CBS-gegevens kunnen berekenen. Een aantal minima(huishoudens) hebben wel recht op minimaregelingen, maar vallen niet onder de totalen die in de hoofdstukken 3 en 4 zijn gepresenteerd. Het gaat hierbij met name om:

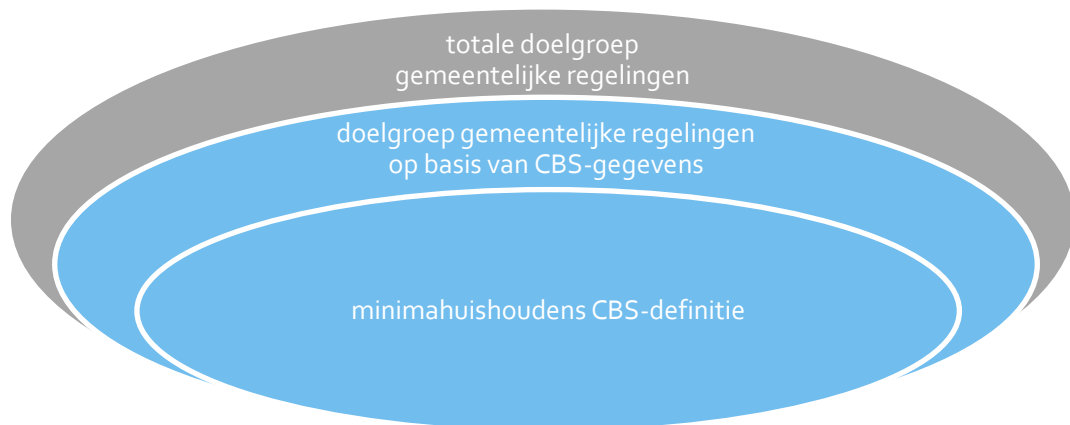
- huishoudens en personen buiten de doelpopulatie, bijvoorbeeld omdat hun inkomen niet over een heel jaar bekend is of studentenhuishoudens (buiten beschouwing gelaten in Deel I) die recht hebben op een aantal voorzieningen;
- huishoudens waarin gezinsleden zorgen voor een inkomen hoger dan 120% WSM. De gemeente bepaalt het recht op regelingen op basis van het inkomen van de hoofdpersoon en de eventuele partner. De inkomensbepaling in de CBS-gegevens is gebaseerd op alle inkomens in het huishouden.

⁷ We gebruiken de termen regeling en voorziening allebei om de gemeentelijke minimaregelingen aan te duiden.

Voor sommige van deze verschillen tussen de CBS-definitie van minima en de gemeentelijke definitie van de doelgroep van minimaregelingen kunnen aanpassingen worden gemaakt in de berekeningen om voor zover mogelijk rekening te houden met de gemeentelijke toekenningsregels. Zo gaan we bij de doelgroep-bepaling uit van het maximale vermogen waarbij men nog in aanmerking komt voor bijstand, vermeerderd met een door de gemeente vastgestelde marge die per gezinstype verschilt. Daarnaast wordt de doelgroep bepaald op basis van het inkomen van het jaar voorafgaand aan de toekenning. Met andere woorden: toekenningen in het jaar 2017 worden getoetst aan het inkomen in 2016. Daarmee sluiten we aan bij de uitvoeringspraktijk. Tot slot houden we rekening met de verandering van de inkomensgrens: tot en met 2014 was de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor minimaregelingen 110% WSM, vanaf 2015 is dat 120% WSM. Op die verschillende manieren zorgen wij ervoor dat de doelgroep (de noemer in bovengenoemde formule) beter aansluit bij de daadwerkelijke doelgroep van gemeentelijke regelingen dan alleen de minima-definitie van CBS.

Op sommige punten zijn deze aanpassingen echter niet mogelijk. Dit zorgt voor uitval van huishoudens bij de bereikberekeningen: deze huishoudens hebben een regeling ontvangen maar kunnen wij op basis van de CBS-gegevens niet tot de doelgroep rekenen en niet meenemen in de bereikberekeningen. In bijlage II is dit verder gespecificeerd. Onderstaande figuur geeft schematisch weer (zonder rekening te houden met de verhoudingen) over welke doelgroep het bereik kan worden berekend (de blauwe vlakken). In de bereikberekeningen wordt een deel van de doelgroep van de gemeentelijke regelingen dus niet meegenomen (het grijze vlak). Daarnaast kan het voorkomen dat mensen die op basis van de CBS-gegevens tot de minimagroep behoren in Amsterdam toch geen recht hebben op minimavoorzieningen.⁸

Figuur 5.1 Schets minimahuishoudens en doelgroep gemeentelijke regelingen op basis van CBS-gegevens, en totale doelgroep gemeentelijke regelingen

⁸ Bijvoorbeeld: minima met een schuld bij de vorige zorgverzekering zijn uitgesloten van de Collectieve Zorgverzekering, of huishoudens met jongeren t/m 17 die geen onderwijs volgen en daarom niet aanmerking komen voor de scholierenvergoeding.

5.1.2 Methodiek bereikberekeningen

OIS ontvangt ten behoeve van de Armoedemonitor bestanden met het aantal huishoudens dat de voorziening kreeg toegekend van WPI. De bestanden voor de jaren 2012 t/m 2017 zijn gekoppeld aan het Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) van het CBS van 2011 t/m 2016 om inkomensgegevens en achtergrondkenmerken enerzijds en gegevens over regelingen anderzijds te kunnen combineren en analyseren.

Het is mogelijk om het bereik te berekenen van regelingen die voor alle minima gelden: de Stadspas en de Collectieve Zorgverzekering. Ook is het mogelijk om het bereik te berekenen voor doelgroepen die met CBS-gegevens gedefinieerd kunnen worden. In de praktijk gaat het hierbij om leeftijdsgrenzen die gelden voor de kindregelingen (de Scholierenvergoeding en de Kindbonnen) en voor pensioengerechtigden (het Gratis OV voor oudere minima en de Tegemoetkoming aanvullend openbaar vervoer). Voor andere regelingen gelden voorwaarden waarvan de kenmerken niet zijn geregistreerd in de CBS-gegevens. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Regeling Tegemoetkoming Meerkosten (RTM), een regeling voor extra geld voor chronisch zieken of gehandicapten. Er bestaat geen registratie van chronische zieken en mensen met een beperking: het is daarom niet mogelijk om de doelgroep van deze regeling te identificeren.

5.2 Stadspas

Doel	Gebruik stimuleren van culturele, sportieve en recreatieve voorzieningen.
Doelgroep	- Amsterdamse pensioengerechtigden (zonder inkomensbeperking) - Amsterdammers met een uitkering van WPI (bijstandsgerechtigden en overige minima) - Amsterdammers met recht op kwijtschelding van de combiaanslag van de Dienst Belastingen - Amsterdammers met een uitkering van UWV met een toeslag volgens de Toeslagenwet - Amsterdammers met een Wajong-uitkering
Methode	Behalve voor pensioengerechtigde bovenminima en mensen met een Wajong-uitkering geldt dat ook de inwonende partner en kinderen tot 18 jaar een Stadspas ontvangen. De Stadspas wordt eenmalig aangevraagd door een toegestuurde wervingsbrief te ondertekenen en kosteloos naar de gemeente te sturen. In de volgende jaren krijgt men (indien nog steeds rechthebbend) automatisch een Stadspas toegestuurd. De Stadspas kan ook aangevraagd worden door een recent bewijsstuk (uitkeringsspecificatie of bewijs van toekenning afdeling Belastingen) op te sturen. In 2014 hebben rechthebbenden direct een Stadspas toegestuurd gekregen als hun recht op basis van het gebruik van andere regelingen kon worden vastgesteld. Pashouders krijgen korting bij circa 400 instellingen en bedrijven. Zij ontvangen bonnen voor extra aanbiedingen waarmee in alle stadsdeelkranten (voorheen Amsterdam.nl magazine), lokale kranten, AT5 teletekst en www.stadspas.nl wordt geadverteerd. In alle vakantieperiodes zijn er extra acties voor kinderen tot 12 jaar.
Partners	Stadspas, circa 400 bedrijven en instellingen, WPI, afdeling Belastingen, Basisinformatie, andere gemeentelijke diensten, gemeenten Diemen, Oostzaan, Amstel en Landsmeer.

5.2.1 Verstrekkingen Stadspas

De gemeente stuurt de Stadspas naar alle personen van wie het recht op de Stadspas kon worden vastgesteld op basis van het gebruik van andere regelingen of op basis van leeftijd. De Stadspas is er in twee vormen: een minima-Stadspas, voor Amsterdammers met een laag inkomen en weinig vermogen (ongeacht leeftijd) en een Stadspas voor pensioengerechtigde Amsterdammers die niet tot de minima behoren. In deze rapportage hebben we het alleen over de minima-Stadspas; deze geeft recht op meer kortingen. Sinds 2015 stijgt het aantal verstrekkingen van Stadspassen aan minima gestaag.

Tabel 5.2 Verstrekkingen Stadspas aan personen, 2010-2016

	minima	pensioengerechtigde niet-minima	totaal
2010			161.136
2011			143.174
2012			141.279
2013			144.732
2014			185.815
2015	103.187	80.841	184.028
2016	116.122	79.608	195.730
2017	120.052	80.505	200.557

bron: WPI/ bewerking OIS

5.2.2 Bereik Stadspas

In 2017 had 68% van de huishoudens die er recht op hadden een of meer Stadspassen in bezit. Het bereik is de afgelopen jaren duidelijk gestegen: vergeleken met 2012 is het bereik 14 procentpunt hoger in 2017. Daarbij is de inkomensgrens voor minimaregelingen in 2015 gestegen, van 110% naar 120% WSM. Het gestegen bereik vloeit voort uit de stijging van het aantal verstrekkingen.

Tabel 5.3 Bereik Stadspas in 2012 t/m 2017 (procenten)

jaar	bereik
2012	54
2013	53
2014	*
2015	62
2016	67
2017	68

* niet beschikbaar vanwege alternatieve gegevenslevering

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Het bereik van de Stadspas is het hoogst onder huishoudens met bijstand. Inmiddels worden vrijwel alle van deze huishoudens bereikt. Ook onder pensioengerechtigden is het bereik relatief hoog, en dit is gestegen sinds 2015. Onder huishoudens met een inkomen uit werk is het bereik laag, al is het de afgelopen jaren wel gestegen.

Wanneer we kijken naar huishoudtypen is het bereik het hoogst onder eenoudergezinnen met minderjarige kinderen (en eventueel meerderjarige kinderen). Ook eenoudergezinnen met uitsluitend meerderjarige kinderen worden relatief goed bereikt, evenals paren met minderjarige kinderen. Onder deze groepen is het bereik bovendien tussen 2015 en 2017 met tien procentpunt gestegen. Met andere woorden: huishoudens met kinderen worden bovengemiddeld goed bereikt. Onder alleenstaanden en paren zonder kinderen is het bereik daarentegen iets minder dan gemiddeld.

Verder blijkt uit de uitsplitsing naar leeftijd dat 65-plussers relatief goed bereikt worden en de groep van 18 t/m 64 jaar relatief minder goed. Onder beide groepen is het bereik duidelijk gestegen tussen 2015 en 2017.

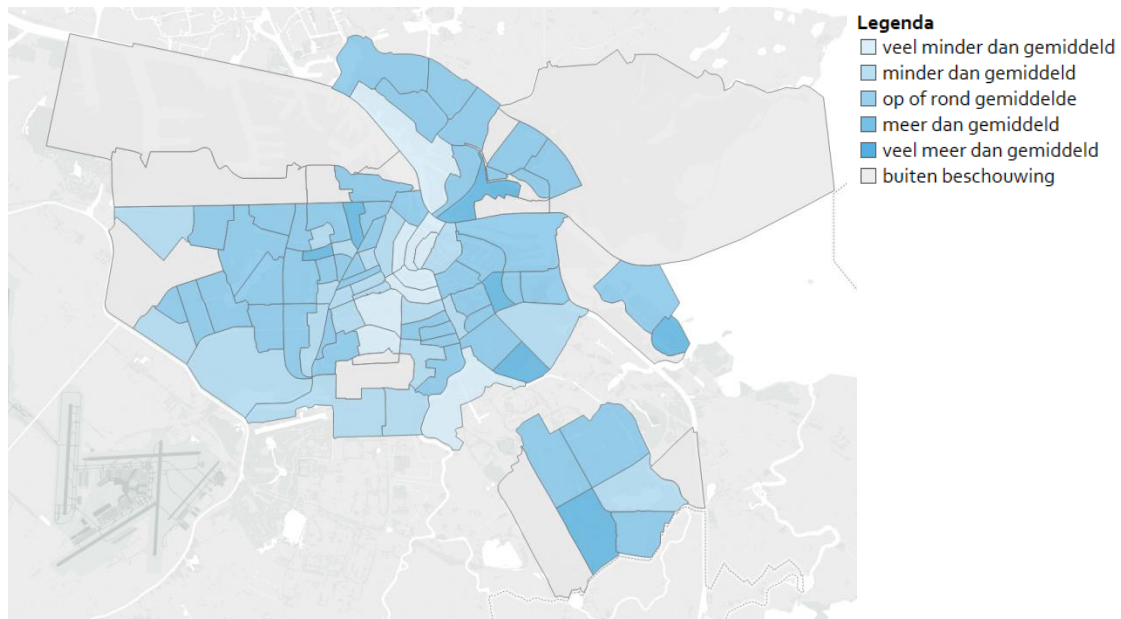
De nieuwe doelgroep van de Stadspas sinds 2015, huishoudens met een inkomen tussen 110% en 120% WSM, worden minder bereikt dan gemiddeld. In 2017 ontving de helft van deze groep de Stadspas. Wel is het bereik onder deze groep duidelijk gestegen sinds 2015.

Tabel 5.4 Bereik Stadspas naar huishoudtype, leeftijdsgroep, bron en hoogte van het inkomen, 2015-2017 (procenten)

soort huishouden	2015	2016	2017
alleenstaand	59	63	65
eenoudergezin met minder- en meerderjarige kinderen	79	86	88
eenoudergezin met uitsluitend meerderjarige kinderen	67	70	76
twee of meer volwassenen zonder kinderen	57	62	64
twee of meer volwassenen met minder- en meerderjarige kinderen	65	70	73
leeftijdsgroep			
18 tot 65 jaar	53	58	60
65 jaar en ouder	67	72	73
bron van inkomen			
bijstand	95	96	97
loondienst	21	25	26
eigen bedrijf	7	6	9
andere uitkering	49	55	60
pensioen	68	72	73
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	20	26	26
80-109% WSM	75	79	80
110-119% WSM	38	45	49
totaal	62	67	68

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Onderstaande kaart geeft het bereik weer per wijk ten opzichte van het gemiddelde voor heel Amsterdam (68%). In drie wijken is het bereik met 78% het hoogst: Centrale Markt en van Galenbuurt in West en Betondorp in Oost. In negen wijken is het bereik veel lager dan gemiddeld. Het gaat om vijf wijken in Centrum (Burgwallen-Oude en –Nieuwe Zijde, Grachtengordel-West en –Zuid en Weteringschans), twee wijken in Zuid (Museumkwartier en Apollobuurt), een in Oost (Omval/Overamstel) en een in Noord (Noordelijke IJ-oever-West).

Figuur 5.5 Bereik Stadspas per wijk vergeleken met het stedelijk gemiddelde (procenten)*

* Wijken met minder dan 75 ontvangers zijn buiten beschouwing gelaten

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

5.3 Collectieve zorgverzekering

Doel	Alle minima een goede zorgverzekering bieden tegen een aantrekkelijk tarief
Doelgroep	Alle Amsterdamse minima vanaf 18 jaar
Methode	Mailing naar alle klanten van Werk, Participatie en Inkomen (WPI) en bekende minimahuishoudens. Daarnaast worden in een jaarlijkse campagne nieuwe klanten geworven
Partners	Zilveren Kruis, WPI.

5.3.1 Verstrekkingen Collectieve Zorgverzekering

De gemeente Amsterdam biedt alle Amsterdamse minima de mogelijkheid om in het kader van een Collectieve Zorgverzekering een contract af te sluiten.⁹ De Collectieve Zorgverzekering bestaat uit een basisverzekering en een aanvullend pakket. Daarnaast mogen de klanten het eigen risico maandelijks gespreid betalen. Amsterdamse minima hebben de keuze uit drie pakketten: AV1, AV2 en AV3.

In 2017 zijn 86.754 individuele polissen verstrekt in het kader van de Amsterdamse Collectieve Zorgverzekering. Omgerekend hebben 51.737 huishoudens deze voorziening ontvangen, 3.000 meer dan een jaar eerder en ruim 8.000 meer dan in 2015.

Tabel 5.6 Huishoudens met Collectieve Zorgverzekering voor Amsterdamse minima, 2004-2017

	abs.
2004	54.162
2005	57.139
2006	60.334
2007	62.891
2008	63.212
2009	64.062
2010	67.781
2011	66.512
2012	64.339
2013	59.083
2014	56.645
2015*	43.239
2016	48.639
2017	51.737

* sinds 2015 wordt het aantal huishoudens vastgesteld op basis van de koppeling met CBS-gegevens.

bron: WPI, CBS/ bewerking OIS

⁹ Personen met een schuld bij de vorige verzekering of bronheffing komen echter niet in aanmerking voor de Collectieve Zorgverzekering van de gemeente.

5.3.2 Bereik Collectieve Zorgverzekering

Van alle huishoudens die tot de doelgroep behoren had 51% een toekenning gekregen voor de Collectieve Zorgverzekering. Dat is vrijwel gelijk met het bereik in 2013, maar in 2015 was dit met 42% duidelijk lager.

Tabel 5.7 Bereik Collectieve Zorg in 2013 t/m 2017 (procenten)

jaar	bereik
2013	50
2014	48
2015	42
2016	49
2017	51

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Het bereik van de Collectieve Zorgverzekering is relatief hoog onder bijstandsgerechtigden, 65-plussers en eenoudergezinnen en relatief laag onder huishoudens met een inkomen uit werk. Onder vrijwel alle groepen is het bereik duidelijk gestegen tussen 2015 en 2017, maar onder huishoudens met werk relatief het minste. Onder de groep met een inkomen tussen 110% en 120% WSM is het bereik relatief sterk gestegen, maar het blijft onder het gemiddelde.

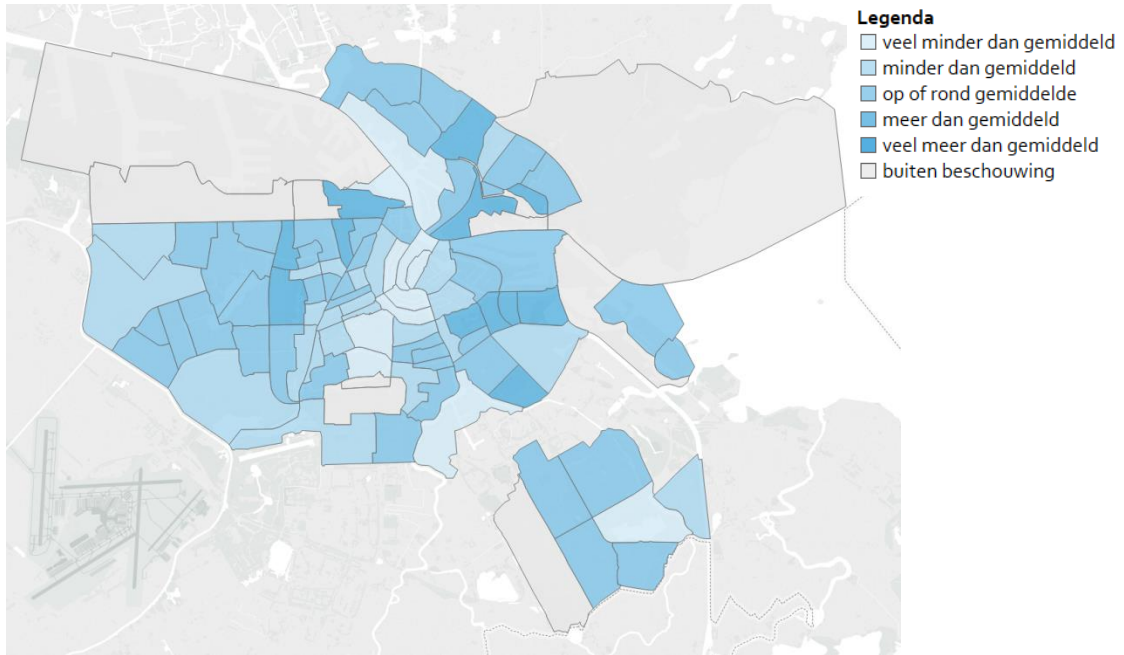
Tabel 5.8 Bereik Collectieve Zorgverzekering naar soort huishouden, leeftijdsgroep, bron en hoogte van het inkomen, 2013-2014 (procenten)

soort huishouden	2015	2016	2017
alleenstaand	40	47	49
eenoudergezin met minder- (en meerder-)jarige kinderen	47	57	60
eenoudergezin met uitsluitend meerderjarige kinderen	47	56	59
twee of meer volwassenen zonder kinderen	45	51	53
twee of meer volwassenen met minderjarige kinderen	44	50	54
leeftijdsgroep			
18 tot 65 jaar	38	45	47
65 jaar en ouder	53	61	63
bron van inkomen			
bijstand	61	68	70
loondienst	13	15	17
eigen bedrijf	4	4	5
andere uitkering	32	38	42
pensioen	52	60	63
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	11	16	17
80-109% WSM	51	59	61
110-119% WSM	26	32	35
totaal	42	49	51

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Zetten we het bereik van de Collectieve Zorgverzekering op de kaart, dan zien we dat het bereik in 11 wijken veel lager is dan het gemiddelde voor heel Amsterdam. Het gaat om relatief veel wijken in Centrum (Burgwallen-Nieuwe Zijde, Burgwallen-Oude Zijde, Grachtengordel-West, Grachtengordel-Zuid en De Weteringschans). Verder gaat het om Houthavens (West), Museumkwartier en Apollobuurt (Zuid), Omval/Overamstel (Oost), Noordelijke IJ-oever-West (Noord) en Nellestein (Zuidoost). In Betondorp (Oost) is het bereik met 62% het hoogst.

Figuur 5.9 Bereik Collectieve Zorgverzekering per wijk vergeleken met het stedelijk gemiddelde (procenten)

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

5.4 Gratis OV voor oudere minima en Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar vervoer

5.4.1 Gratis OV voor oudere minima

Doel	Oudere minima gratis met trams, bussen en metro's van het GVB laten reizen op werkdagen na 09.00 uur en in het weekend (nachtbus uitgezonderd)
Doelgroep	Amsterdamse minima met een AOW-uitkering
Methode	Rechthebbenden worden zoveel mogelijk aangeschreven door Werk, Participatie en Inkomen (WPI). Wie niet is aangeschreven, kan zelf een verzoek indienen
Partners	GVB, WPI

In september 2013 is de gemeente gestart met het aanbieden van gratis openbaar vervoer voor oudere minima. Deze regeling bestaat uit een abonnement op een persoonlijke OV-chipkaart.

Het aantal verstrekkingen van het gratis OV voor oudere minima is sinds de start in 2013 snel opgelopen. Het aantal verstrekkingen is ruim verdubbeld sinds de start, al lijkt het aantal toekenningen in 2017 iets af te vlakken vergeleken met de ontwikkeling van de voorgaande jaren.

Het aantal ritten is net als in voorgaande jaren gestegen, maar iets minder dan voorheen. Oudere minima hebben in 4.457.271 ritten gemaakt met het gratis OV in 2017, bijna twee keer zo veel als in 2014.

Tabel 5.10 Individuele verstrekkingen Gratis OV en aantal gemaakte ritten, 2012-2017

	verstrekkingen	ritten
2013	7.330	
2014	9.790	2.619.042
2015	12.890	3.283.153
2016	14.180	4.126.851
2017	15.588	4.457.271

bron: WPI/ bewerking OIS

5.4.2 Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar Vervoer

Doel	Oudere minima die het aanvullend openbaar vervoer gebruiken een tegemoetkoming aanbieden voor de kosten
Doelgroep	Amsterdamse minima met een AOW-uitkering en een pas voor aanvullend openbaar vervoer
Methode	Jaarlijks voert WPI een ambtshalve toekenningronde uit onder rechthebbenden die bij de gemeente bekend zijn. Wie niet is aangeschreven, kan zelf een verzoek indienen
Partners	RMC, Transvision, WPI

Eind 2014 is de gemeente Amsterdam gestart met de Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar Vervoer (TAOV). In 2017 konden oudere minima die gebruik maken van het aanvullend openbaar

vervoer (AOV) met deze regeling € 70 ontvangen. Sinds de start in 2015 daalt het aantal verstrekkingen licht.

Tabel 5.11 Verstrekkingen TAOV, 2015-2017

	abs.
2015	4.248
2016	3.748
2017	3.299

bron: WPI/ bewerking OIS

5.4.3 Bereik Gratis OV en/of TAOV

In 2014 was het voor oudere minima mogelijk om zowel gratis OV als TAOV te ontvangen. Na een beleidswijziging in mei 2015 bestaat deze mogelijkheid niet meer: oudere minima moeten een keuze maken tussen beide regelingen. Gelet op de overlap in de doelgroep en het kleine aantal verstrekkingen wordt geen bereik berekend voor de TAOV afzonderlijk, maar het bereik voor Gratis OV en TAOV samen. Dit bereik was 65% in 2017, een duidelijke stijging sinds de start van beide regelingen.

Tabel 5.12 Bereik Gratis OV en/of TAOV in 2013 t/m 2017 (procenten)

jaar	bereik
2013*	38
2014	54
2015	57
2016	64
2017	65

* alleen gratis OV, TAOV bestond nog niet

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Paren worden beter bereikt dan alleenstaanden en huishoudens met een hoofdkostwinner van niet-westerse herkomst beter dan andere huishoudens. Verder is het bereik onder huishoudens met een inkomen tussen 80 en 110% WSM hoger dan andere inkomensgroepen. Het bereik is vooral laag onder de groep met een inkomen tussen 110% en 119% WSM.

Kijken we naar de ontwikkeling tussen 2015 en 2017, dan is het bereik onder alle groepen gestegen. Juist onder de groep met het laagste bereik – de inkomensgroep tussen 110 en 120% WSM – is het bereik relatief het meest gestegen. Het is 10 procentpunt hoger in 2017 dan in 2015.

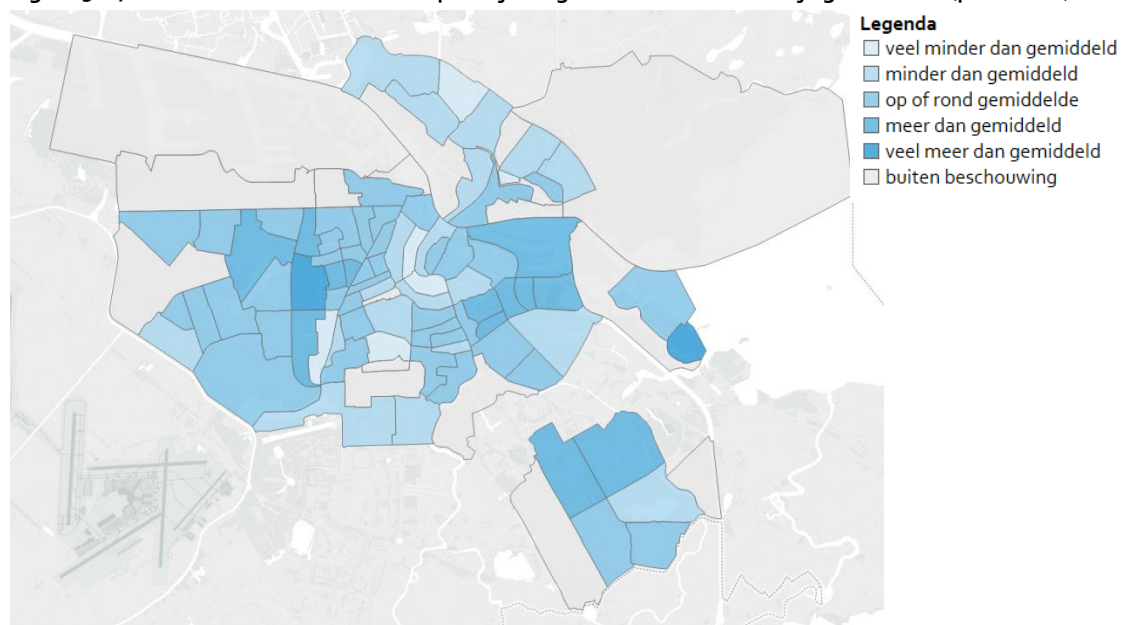
Tabel 5.13 Bereik Gratis OV en/of TAOV naar huishoudtype, bron en hoogte van het inkomen, 2015-2017 (procenten)

huishoudtype	2015	2016	2017
alleenstaand	56	62	64
twee of meer volwassenen	61	70	72
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	41	45	48
80-109% WSM	65	72	73
110-119% WSM	25	32	35
migratieachtergrond hoofdkostwinner			
niet-westerse migratieachtergrond	71	75	77
westerse migratieachtergrond	51	56	59
geen migratieachtergrond	45	52	54
totaal	57	64	65

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Op wijkniveau loopt het bereik van het gratis OV en de TAOV sterk uiteen, van 32% in de Grachtengordel-West (Centrum) tot 83% op IJburg-Zuid (Oost). In zes wijken is het bereik van beide regelingen samen veel lager dan het gemiddelde van heel Amsterdam: Grachtengordel-West en -Zuid (Centrum), Apollobuurt en Hoofddorppleinbuurt (Zuid) en Kadoelen en Tuindorp Buiksloot (Noord).

Figuur 5.14 Bereik Gratis OV en/of TAOV per wijk vergeleken met het stedelijk gemiddelde (procenten)

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

5.5 Scholierenvergoeding

Doel	Investeren in de toekomst van jongeren door een deel van de kosten voor school-, sport- of cultuurdeelname of kosten voor vervoer naar scholing te vergoeden
Doelgroep	Ouder(s) of verzorger(s) die een laag inkomen hebben en een vermogen onder de vermogenstoets voor de bijstand, met schoolgaande kinderen onder de 18 (en t/m 18 jaar in het voortgezet onderwijs) en in Amsterdam wonen
Methode	Rechthebbers ontvangen automatisch bericht van Werk, Participatie en Inkomen (WPI). Wie niet is aangeschreven, maar wel in aanmerking denkt te komen, kan zelf een aanvraag indienen. De tegemoetkoming in de kosten wordt toegekend in de vorm van een zogenaamd 'kluisje'. In dat kluisje staat het toegekende bedrag gedurende een schooljaar gereserveerd. In het schooljaar 2017/2018 is het bedrag voor een leerling in het primaire onderwijs € 244; voor een leerling in het voortgezet onderwijs €325. Per huishouden is er één kluisje voor alle schoolgaande kinderen.
Partners	WPI

Minima met schoolgaande kinderen komen in aanmerking voor de Scholierenvergoeding. Ouders en verzorgers kunnen kosten voor leermiddelen, sport- en cultuurdeelname declareren, bijvoorbeeld huiswerkbegeleiding, theaterbezoek of dansles. Ieder schooljaar kan de voorziening van juni tot en met mei worden aangevraagd.

5.5.1 Verstrekkingen Scholierenvergoeding

De Scholierenvergoeding wordt per schooljaar verstrekt. In de volgende tabel is het aantal toekenningen aan huishoudens opgenomen, en het aantal kinderen voor wie het is verstrekt. Uit de tabel blijkt dat het aantal verstrekkingen sterk is gestegen tussen 2015/2016 en 2016/2017, maar vervolgens is gestabiliseerd. Verder laat de tabel zien dat de regeling meestal wordt verstrekt voor meerdere kinderen in het huishouden.

Tabel 5.15 Toekenningen Scholierenvergoeding aan huishoudens en leerlingen, schooljaren 2012 t/m 2018

schooljaar	huishoudens	leerlingen
2012/2013	12.887	22.618
2013/2014	11.888	21.028
2014/2015	11.843	20.499
2015/2016	12.734	21.907
2016/2017	15.153	26.219
2017/2018	15.399	26.317

bron: WPI/ bewerking OIS

5.5.2 Bereik Scholierenvergoeding

Voor het berekenen van het bereik van de Scholierenvergoeding wordt het aantal huishoudens met Scholierenvergoeding afgezet tegen het aantal doelgroep-huishoudens met kinderen van 4 t/m 17 jaar. Dit komt niet strikt overeen met de doelgroep (huishoudens met schoolgaande kinderen), maar dit is gelet op de beschikbare gegevens de best mogelijke benadering.¹⁰

In 2017 heeft 71% van de huishoudens die tot de doelgroep van de Scholierenvergoeding behoorden deze regeling toegekend gekregen. In 2016 was dit percentage hetzelfde. Vergeleken met de jaren daarvoor is sprake van een duidelijke stijging: in 2013 was het bereik nog 64%.

Tabel 5.16 Bereik Scholierenvergoeding in 2013 t/m 2017 (procenten)

jaar	bereik
2013	64
2014	66
2015	65
2016	71
2017	71

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Het bereik is de afgelopen drie jaar vooral gestegen onder huishoudens met een inkomen uit werk en eigen bedrijf, al blijft het bereik onder deze groepen relatief laag. Ook onder de groep met een inkomen tussen 110% en 120% WSM (de nieuwe doelgroep) is het bereik relatief sterk gestegen, maar blijft het onder het gemiddelde. Groepen die het best bereikt worden zijn huishoudens met bijstand en eenoudergezinnen.

Tabel 5.17 Bereik Scholierenvergoeding onder huishoudens binnen de doelpopulatie met kinderen in de leeftijd van 4-17 jaar, naar huishoudtype, bron en hoogte van het inkomen, 2015-2017 (procenten)

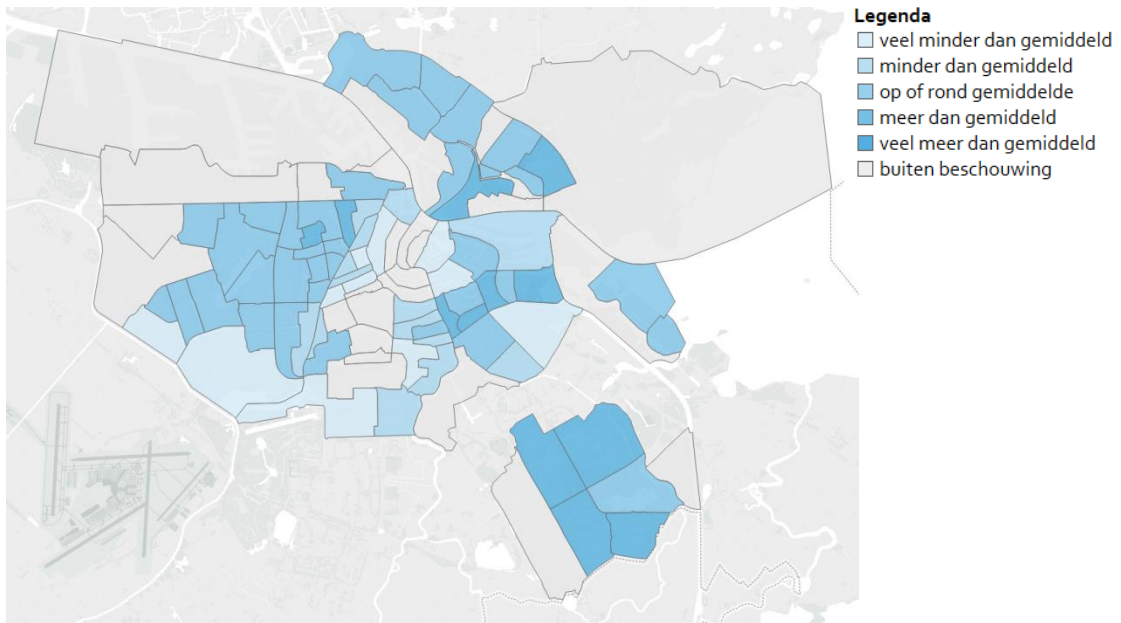
huishoudtype	2015	2016	2017
eenoudergezin	70	77	76
twee of meer volwassenen	59	64	65
belangrijkste inkomstenbron			
bijstand	85	86	85
loondienst	41	52	54
eigen bedrijf	10	18	18
andere uitkering	59	68	70
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	18	27	26
80-109% WSM	73	78	78
110-119% WSM	51	61	65
totaal	65	71	71

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

¹⁰ Er is een groep huishoudens met kinderen van 18 jaar in het voortgezet onderwijs die we hiermee mislopen. Toch is dit met de huidige gegevens de best mogelijke benadering van de doelgroep.

In onderstaande kaart is het bereik van de Scholierenvergoeding weergegeven vergeleken met het stedelijk gemiddelde. In 11 wijken is het bereik veel lager dan gemiddeld: Nieuwmarkt/Lastage, Weesperbuurt/Plantage en Jordaan (Centrum), Helmersbuurt, Da Costabuurt en Overtoomse Sluis (West), Sloter-/Riekerpolder en Middelveldsche Akerpolder (Nieuw-West), Buitenveldert-West en Scheldebuilt (Zuid) en Middenmeer (Oost). Het bereik is met 80% het hoogst in drie wijken in Oost: Dapperbuurt, Transvaalbuurt en Indische Buurt-Oost. Het laagst is het bereik in Sloter-/Riekerpolder (Nieuw-West): daar ontvangt 39% van de doelgroep de Scholierenvergoeding.

Figuur 5.18 Bereik Scholierenvergoeding per wijk vergeleken met het stedelijk gemiddelde (procenten)

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

5.6 Kindbonnen: kleding-, speelgoed- en babybonnen

Doel	Met de kleding-, speelgoed- en babybon ondersteunt de gemeente kinderen die opgroeien in een minimahuishouden. Met de bonnen kunnen kinderen of hun ouders direct iets kopen.
Doelgroep	Kinderen in de leeftijd van 10 t/m 14 jaar in het bezit van een Stadspas vormen de doelgroep voor een kledingbon ter waarde van € 180 (H&M-bon) of € 185 (Coolcat-bon) in 2017. Kinderen in de leeftijd 3 t/m 9 jaar in het bezit van een Stadspas vormen de doelgroep voor de speelgoedbon ter waarde van € 23. Stadspasbezitters met kinderen t/m 2 jaar vormen de doelgroep voor de babybon ter waarde van € 21. Voor het recht op de Kindbonnen in 2017 is uitgegaan van de leeftijd op 31 december 2016
Methode	De gemeente stelt op basis van het Stadspasbezit vast welke kinderen recht hebben op Kindbonnen. De ouders of verzorgers van deze kinderen ontvangen automatisch bericht om de Kindbonnen aan te vragen.
Partners	WPI, Coolcat, H&M, Intertoys, Bol.com

In 2014 introduceerde de gemeente Amsterdam het Kindpakket (nu Kindbonnen): bonnen voor kleding en activiteiten voor minimajongeren van 11 t/m 13 jaar. In 2015 is de regeling uitgebreid: de kledingbon is uitgebreid voor de groep van 10 t/m 14 jaar en er is een speelgoedbon toegevoegd voor kinderen van 3 t/m 9 jaar. De activiteitenbonnen zijn toen vervallen. In 2016 is de babybon geïntroduceerd, in de vorm van een bol.com-voucher voor Stadspasbezitters met kinderen t/m 2 jaar.

5.6.1 Toekenningen Kindbonnen

Sinds de start in 2014 is het aantal toekenningen van Kindbonnen sterk gestegen. In 2017 is deze stijging vergeleken met 2016 wel iets afgevlakt. Tussen 2016 en 2017 is vooral het aantal toegekende kledingbonnen en babybonnen gestegen.

Tabel 5.19 Toekenningen Kindbonnen aan kinderen, naar type bon, 2014 t/m 2017

	kledingbon	speelgoedbon	babybon	totaal
2014	4.499			4.499
2015	9.663	10.280		19.943
2016	9.820	12.525	3.717	26.062
2017	10.180	12.785	4.415	27.380

bron: WPI/ bewerking OIS

5.6.2 Bereik Kindbonnen

We berekenen het bereik onder alle minimahuishoudens met kinderen van 0 t/m 14 jaar. In 2017 ontving 77% van deze huishoudens een of meerdere Kindbonnen. Het bereik van deze regeling is vooral tussen 2015 (69%) en 2016 (76%) gestegen. Gelet op de extra doelgroep van de regeling door de stijging van de inkomensgrens en de verruiming van de leeftijdsgroepen is deze stijging opvallend.

Tabel 5.20 Bereik Kindbonnen in 2014 t/m 2017 (procenten)

Jaar	bereik
2014	71
2015	69
2016	76
2017	77

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Het bereik van de Kindbonnen is onder alle groepen gestegen. Eenoudergezinnen worden het best bereikt, net als bijstandsgerechtigden. Huishoudens met een inkomen uit werk, vooral zelfstandigen, worden relatief slecht bereikt. Wel valt op dat de stijging onder de groepen met een lager bereik het grootst is tussen 2015 en 2017. Met name huishoudens met een inkomen uit loon worden veel vaker bereikt dan twee jaar eerder. Ook in de inkomensgroep 110% t/m 119% WSM is de stijging van het bereik relatief groot.

Tabel 5.21 Bereik Kindbonnen naar huishoudtype, bron en hoogte van het inkomen, 2015-2017 (procenten)

huishoudtype	2015	2016	2017
eenoudergezin	75	84	84
twee of meer volwassenen	62	68	70
belangrijkste inkomstenbron			
bijstand	90	94	93
loondienst	44	54	58
eigen bedrijf	17	21	23
andere uitkering	63	73	77
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	23	30	31
80-109% WSM	72	79	79
110-119% WSM	55	66	70
totaal	69	76	77

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

5.7 Verzamelbereik kindvoorzieningen

Om te berekenen wat het verzamelbereik is van de verschillende kindvoorzieningen, wordt het aantal huishoudens met één of meer kindregelingen afgezet tegen het aantal minimahuishoudens met kinderen van 4 t/m 17 jaar. Het gaat om de volgende kindregelingen: Stadspas, Scholierenvergoeding, Kindbonnen en/of een PC-regeling. Op de PC-regeling hebben alleen gezinnen recht als zij in de afgelopen vier schooljaren geen laptop of computer hebben ontvangen van de gemeente. Bij de PC-regeling is daarom teruggekeken in de tijd: ieder huishouden dat een PC verstrekt kreeg in de vier jaar voorafgaand aan het verstrekingsjaar telt mee voor het bereikpercentage.

In 2017 heeft 88% van de huishoudens die tot de doelgroep van de kindvoorzieningen behoort, één of meerdere kindvoorzieningen ontvangen. Dit is een hoog bereik vergeleken met het bereik van de aparte kindregelingen, maar het bereik is ook voor aparte regelingen relatief hoog onder deze specifieke doelgroep.

Tabel 5.22 Bereik Kindvoorzieningen in 2014 t/m 2017 (procenten)

jaar	bereik
2014	84
2015	81
2016	87
2017	88

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

In de afgelopen drie jaar is het bereik vooral gestegen onder huishoudens met loondienst als belangrijkste bron van inkomen (van 59% in 2015 naar 73% in 2017) en onder de groep met een inkomen tussen 110% en 120% (van 70% in 2015 naar 84% in 2017). Dit is sinds 1 januari 2015 de nieuwe doelgroep van het armoedebeleid in Amsterdam.

Het bereik onder huishoudens met bijstand is nagenoeg volledig en ook onder eenoudergezinnen en huishoudens met een inkomen tussen 80% en 100% WSM is het bereik relatief hoog. Het bereik onder huishoudens met inkomen uit eigen bedrijf is relatief laag (40%), maar ook onder deze groep is het bereik in de afgelopen drie jaar gestegen.

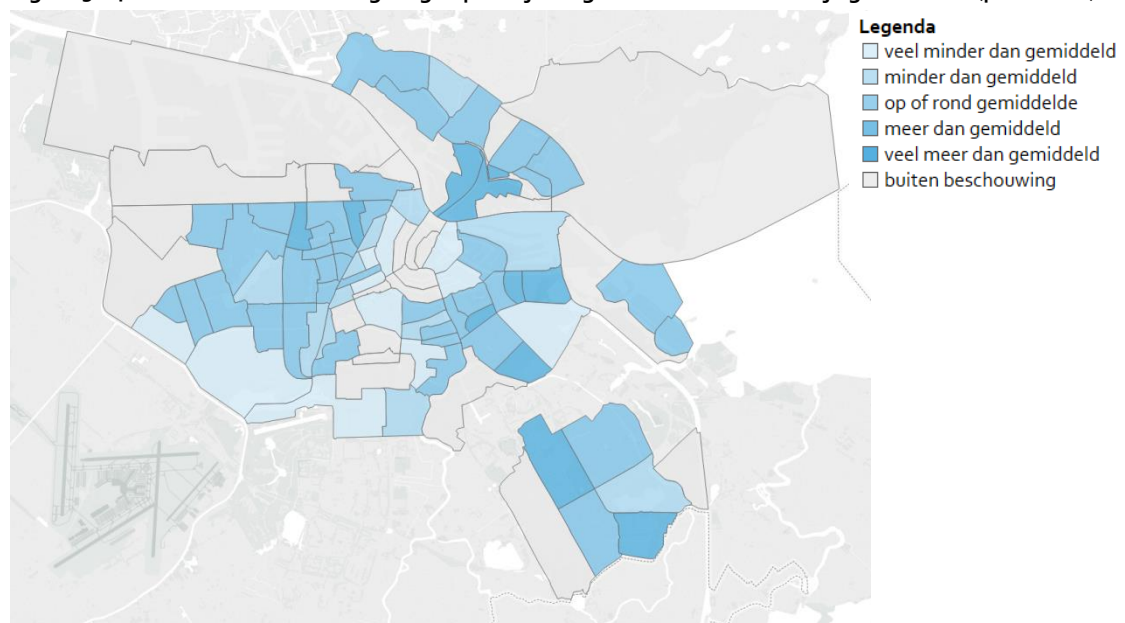
Tabel 5.23 Bereik Kindregelingen naar soort huishouden, bron van inkomen en hoogte van het inkomen, 2015-2017 (procenten)

soort huishouden	2015	2016	2017
eenoudergezin met minderjarige kinderen	86	92	92
paar met minderjarige kinderen	74	79	81
overig	72	86	84
bron van inkomen			
bijstand	99	99	99
andere uitkering	77	85	88
loondienst	59	69	73
eigen bedrijf	30	34	40
hoogte van het inkomen			
0-79% WSM	39	46	48
80-109% WSM	89	92	93
110-119% WSM	70	80	84
totaal	81	87	88

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Verder zien we grote verschillen in het bereik op wijkniveau. Het bereik is in de Transvaalbuurt (Oost) nagenoeg volledig (95%), en daarmee bijna twee keer zo hoog als in het Museumkwartier (Zuid). In totaal is het bereik van de vier kindvoorzieningen samen veel lager dan gemiddeld in 11 wijken: drie wijken in Centrum (Weesperbuurt/Plantage, Nieuwmarkt/Lastage en Jordaan), drie wijken in Zuid (Museumkwartier, Buitenveldert-West en Scheldebuurt), twee in West (Helmersbuurt en Da Costabuurt), twee in Nieuw-West (Sloter-/Riekerpolder en Middelveldsche Akerpolder) en een in Oost (Middenmeer).

Figuur 5.24 Verzamelbereik kindregelingen per wijk vergeleken met het stedelijk gemiddelde (procenten)

bron: CBS, WPI/ bewerking OIS

Conclusies

De jaarlijkse Amsterdamse Armoedemonitor dient twee doelen: (1) het in kaart brengen van de minimapopulatie en ontwikkelingen daarin, en (2) het analyseren van de toekenningen en het bereik van gemeentelijke minimaregelingen. Voor deze 20^e editie zijn nieuwe inkomensgegevens gebruikt. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft begin 2018 het Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) beschikbaar gesteld, met gegevens over de totale bevolking van Nederland en daarmee van Amsterdam. In vergelijking met eerdere gegevens bevat het IIV verbeterde berekeningen van inkomens- en vermogensonderdelen voor de jaren 2011 t/m 2016.

Achttien procent minimahuishoudens in Amsterdam, percentage daalt licht

Uit deze nieuwe gegevens blijkt dat 22% van de Amsterdamse huishoudens een inkomen heeft tot 120% van het wettelijk sociaal minimum (WSM). Voor een alleenstaande tot 65 jaar komt dit in 2017 neer op een netto maandinkomen van € 1.179 (gehuwd/samenwonend: € 1.685). Houden we rekening met het vermogen van huishoudens, dan behoorde 18% van de Amsterdamse huishoudens in 2016 tot de minima: zij hebben een huishoudinkomen tot 120% WSM en een vermogen tot de grens voor de bijstand. Na een stijging tussen 2011 en 2014 en een daling in 2015 is het aantal minimahuishoudens in Amsterdam in 2016 gestabiliseerd. Het percentage minimahuishoudens daalt sinds 2014, zij het licht in 2016. Hier is sprake van een verdunningseffect: de populatie boven de armoedegrens groeit sneller dan de populatie onder die grens. Voorlopige CBS-cijfers voor 2017 tonen dat het aantal en het percentage huishoudens met een inkomen tot 120% WSM verder zijn gedaald in Amsterdam.

Kerncijfers armoede in Amsterdam, 2016

	abs.	%
laag inkomen (tot 120% WSM)		
huishoudens	87.908	22
personen	140.623	19
kinderen	30.404	21
minima (laag inkomen en weinig vermogen)		
huishoudens	71.386	18
personen	117.048	16
kinderen	27.407	19

bron: CBS/ bewerking OIS

Deze gunstige ontwikkelingen zijn gerelateerd aan een aantal factoren: de positieve economische conjunctuur, de dalende werkloosheid en de inspanningen van de gemeente voor de uitstroom naar werk. Ook de woningmarkt speelt hierbij een rol: door de hogere koop- en huurprijzen in de stad zijn verhuizingen van en naar de stad van verschillende inkomensgroepen

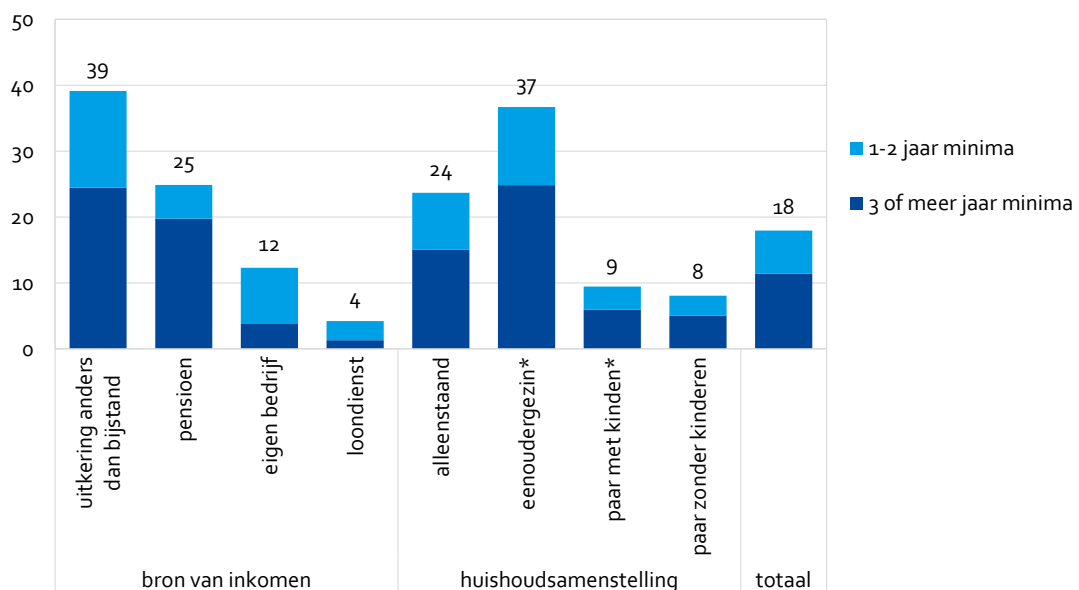
in de afgelopen jaren veranderd, met name door de instroom van huishoudens met hoge inkomens.

Niet iedereen profiteert echter van de verbeterde omstandigheden. Dat blijkt onder andere uit het feit dat een ruime meerderheid van de minimahuishoudens (63%) drie jaar of langer leeft van een laag inkomen en weinig vermogen. Dit percentage is gestegen vergeleken met 2013 (58%). Daarnaast behoudt men ook bij uitstroom uit de minimagroep vaak een relatief laag inkomen. Zo had van die mensen die na 2015 uitstroonden als gevolg van een inkomensstijging (in tegenstelling tot bijvoorbeeld een verhuizing uit Amsterdam) ruim de helft in 2016 een inkomen tot 150% WSM.

Eenoudergezinnen relatief vaak (langdurig) minima

De analyses in deze monitor laten zien dat er grote verschillen zijn in inkomens- en vermogenspositie van huishoudens en ontwikkelingen daarin op basis van de bron van het huishoudinkomen en het huishoudtype. Zo behoren huishoudens met een uitkering (ook andere uitkeringen dan de bijstand) het vaakst tot de minima en hebben ook huishoudens met pensioen vaak een laag inkomen en weinig vermogen. Bovendien zijn deze groepen ook het vaakst langdurig minima.

Minimaprocentage en aandeel langdurig arm naar bron van inkomen en huishoudsamenstelling

* huishoudens met tenminste één minderjarig kind

bron: CBS/ bewerking OIS

Daarnaast komen eenoudergezinnen naar voren als een kwetsbare groep. Hebben deze huishoudens een laag inkomen, dan hebben zij ook vrijwel altijd weinig vermogen. Van alle eenoudergezinnen in Amsterdam is 37% minima, twee keer zo veel als gemiddeld. Daar komt bij dat 68% van deze huishoudens langdurig tot de minima behoort. Personen in eenoudergezinnen stromen twee keer zo vaak als gemiddeld in tot de groep minima. Met andere woorden: de combinatie van één inkomen in het huishouden en de zorg voor kinderen leidt tot een groot risico op instroom in de groep minima en weinig zicht op uitstroom.

Kinderen en ouderen kwetsbaar

Kijken we naar persoonskenmerken dan is leeftijd een belangrijke factor. Voor kinderen geldt een hoger armoedepercentage (19,2%) dan voor alle Amsterdammers (15,5%). Vooral onder kinderen van 10 t/m 14 jaar zijn er relatief veel minima: 23%. Kinderen in eenoudergezinnen en kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond hebben een verhoogd risico. Van alle Amsterdamse kinderen t/m 17 jaar in eenoudergezinnen groeit 41% op in armoede; dit is twee keer zo veel als gemiddeld. Van de kinderen met een niet-westerse migratieachtergrond leeft 30% in een minimahuishouden, onder kinderen zonder migratieachtergrond is dit 9%. Wel daalt het aantal en het percentage kinderen dat opgroeit in armoede en deze ontwikkeling doet zich relatief sterk voor in Amsterdam vergeleken met elders.

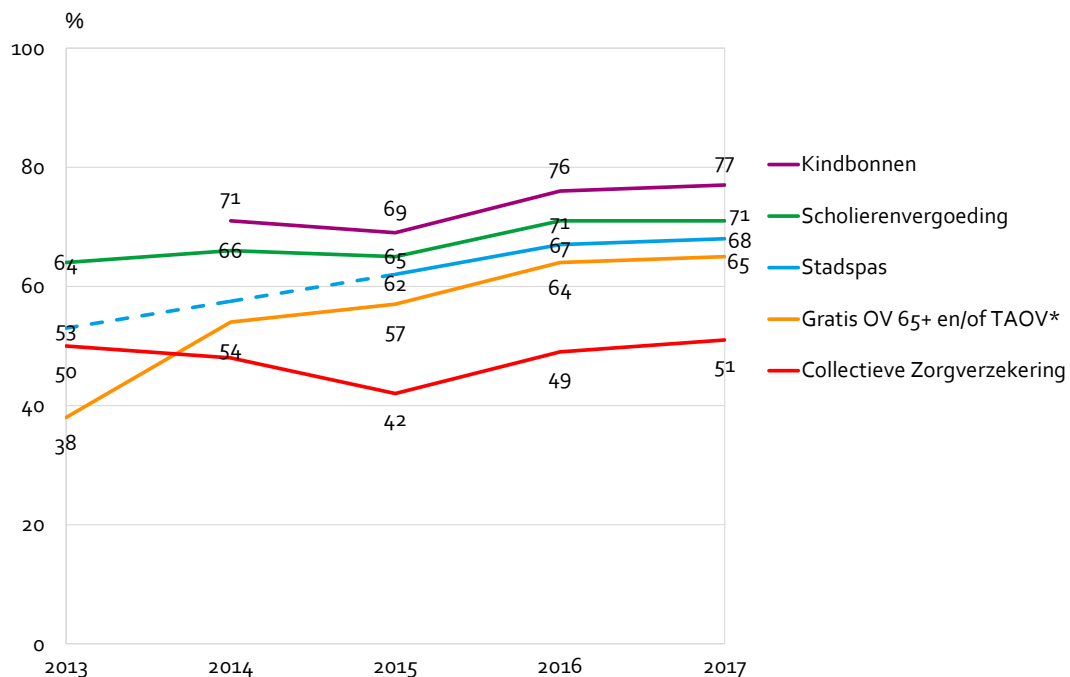
Behalve kinderen leven ook ouderen vaak van een laag inkomen en weinig vermogen. Zo leeft 21,3% van de Amsterdamse 65-plussers in een minimahuishouden. Dit percentage loopt veel hoger op onder ouderen met een niet-westerse achtergrond: zes op de tien ouderen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond heeft een laag huishoudinkomen en weinig vermogen. Oftewel: deze groep behoort vier keer zo vaak tot de minima als gemiddeld. Daarbij hebben ouderen die leven van een pensioen niet of nauwelijks zicht op verbetering van hun inkomenspositie. Gelet op de bevolkingsprognoses zal deze groep in de komende jaren een steeds groter deel van de minimapopulatie vormen.

Bereik van minimaregelingen stijgt

Amsterdammers met een laag inkomen en weinig vermogen vormen de doelgroep van de minimaregelingen van de gemeente. Om na te gaan in hoeverre daar gebruik van wordt gemaakt wordt van een aantal minimaregelingen het bereik berekend in de Armoedemonitor: de Stadspas, de Collectieve Zorgverzekering, de Scholierenvergoeding, het Gratis OV voor oudere minima, de Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar Vervoer en de Kindbonnen. In 2017 lag het bereik van deze regelingen tussen de 51% (Collectieve zorgverzekering) en 77% (Kindbonnen).

De doelgroep van de gemeentelijke regelingen is in 2015 vergroot met de stijging van de inkomensgrens van 110% naar 120% WSM. Het aantal toekenningen van de regelingen die in de monitor aan bod komende afgelopen jaren sterk gestegen (met uitzondering van de Tegemoetkoming Aanvullend Openbaar Vervoer), al lijkt er in 2017 sprake te zijn van een stabilisering. Over het algemeen geldt dat het aantal toekenningen sterker is gestegen dan de doelgroep: daarmee stijgt het bereik. Uit onderstaande figuur blijkt bovendien dat het bereik vooral stijgt vanaf 2015, het jaar dat de doelgroep werd vergroot.

Bereik minimaregelingen, 2013-2017 (procenten)

* in 2013 betrof dit alleen het gratis OV.

Het bereik van de Stadspas in 2014 is niet bekend.

bron: CBS/ bewerking OIS

Uit verdere analyses van het bereik komt naar voren dat het bereik hoger is dan gemiddeld onder groepen die in de eerste hoofdstukken naar voren kwamen als kwetsbaar: kinderen, ouderen, eenoudergezinnen. Vooral huishoudens met kinderen worden goed bereikt zoals blijkt uit het verzamelbereik van de kindregelingen. Van alle minimahuishoudens met kinderen van 4 t/m 17 jaar ontving 88% in 2017 één of meer van de voorzieningen bedoeld voor kinderen (Stadspas, Scholierenvergoeding, Kindbonnen en/of PC-regeling). Dit verzamelbereik is dus hoger dan het bereik van de aparte kindregelingen.

Verder blijkt dat het bereik vaak hoger is in wijken met relatief veel minimahuishoudens. Groepen die relatief minder goed worden bereikt zijn huishoudens met een inkomen uit werk (uit loon, maar vooral uit eigen bedrijf) en huishoudens met een inkomen tussen 110% en 120% WSM. Wel komt naar voren dat juist onder die groepen de stijging van het bereik relatief groot is tussen 2015 en 2017. Zo is het bereik van de Scholierenvergoeding onder huishoudens met een inkomen tussen 110% en 120% WSM gestegen van 51% in 2015 naar 65% in 2017.

Bijlage I Verantwoording data

Bron: Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek

Voor deze rapportage heeft OIS eigen berekeningen gemaakt op basis van bij het CBS beschikbaar gestelde microdatabestanden. De meest gebruikte bestanden zijn onderdeel van het Integrale Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV), dat dit jaar voor het eerst beschikbaar is.

Het IIV van het CBS bestand bevat inkomens- en vermogensgegevens over alle huishoudens en personen in Nederland. Het wordt samengesteld op basis van inkomensgegevens van de Belastingdienst, gegevens over studiefinanciering van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en de Basisregistratie Personen. Deze gegevens zijn beschikbaar voor de jaren 2011-2016.

Voorheen maakte OIS gebruik van vergelijkbare bestanden die beschikbaar werden gesteld door het CBS, maar opgevolgd zijn door het IIV. De methodiek is hierbij gewijzigd, wat een trendbreuk tot gevolg heeft; de in deze rapportage gerapporteerde cijfers zijn niet te vergelijken met cijfers in voorgaande edities van de Armoedemonitor.

Doelpopulatie

Vanuit een beleidsmatig perspectief is het inkomen van huishoudens (eerder dan van personen) relevant als het gaat om het vaststellen van wie een laag inkomen heeft of niet. Uitkeringen zijn namelijk afhankelijk van de samenstelling van het huishouden, net als de hoogte van uitkeringen. Ook het recht op armoedevoorzieningen hangt af van het huishoudinkomen.

Met andere woorden: bij het bepalen van wie een laag inkomen heeft of niet wordt gekeken naar de hoogte van het huishoudinkomen, en of die (gelet op de Amsterdamse inkomensgrens) op of onder de grens van 120% WSM uitkomt. Personen in huishoudens waarvan het inkomen op of onder deze grens ligt, behoren tot de groep met een laag inkomen.

In de Armoedemonitor rapporteren wij alleen over particuliere huishoudens: een of meer personen met eenzelfde adres die zelf in hun dagelijkse levensbehoeften voorzien. Institutionele huishoudens (tehuizen, verpleeg- en verzorgingshuizen, enz.) laten wij buiten beschouwing.

Om een percentage huishoudens met een laag inkomen te kunnen berekenen wordt een zogenaamde doelpopulatie vastgesteld, waartegen het aantal huishoudens met een inkomen tot 120% WSM wordt afgezet. Tot de doelpopulatie behoren particuliere huishoudens, studentenhuishoudens uitgezonderd, waarvan het inkomen over een heel jaar bekend is. In 2016 behoorden 397.739 huishoudens tot de Amsterdamse doelpopulatie.

Bijlage II Bereikberekeningen

Zoals aangegeven in de inleiding van hoofdstuk 5 is er een verschil tussen de minimapopulatie zoals beschreven in de hoofdstukken 1 t/m 4 en de doelgroep van de gemeentelijke minimaregelingen. De gemeentelijke doelgroep is breder dan de minimapopulatie zoals aan de hand van de CBS-gegevens is omschreven. Dit heeft te maken met de populatie, met de definitie van huishoudens en met de inkomens- en vermogensbepaling.

Voor sommige criteria kunnen we bij de bereikberekening een correctie aanbrengen om beter aan te sluiten bij de gemeentelijke doelgroepbepaling. Dat geldt voor de definitie van het huishouden, voor de referentieperiode van het inkomen en voor de marge die toegepast wordt op het vermogen. Voor andere criteria kan geen correctie worden toegepast, oftewel: aan de hand van de beschikbare gegevens in het IIV-bestand van CBS kan de doelgroep waarvoor het bereik wordt berekend niet geheel aansluiten bij de uitvoeringspraktijk. Dit geldt met name voor de inkomensbepaling van huishoudleden. Bij de aanvraag van gemeentelijke regelingen tellen inkomens van inwonende kinderen niet mee voor het huishoudinkomen, in IIV wel. In de praktijk zien we vooral op dit punt dat relatief veel huishoudens een voorziening ontvangen maar in IIV niet tot de doelgroep gerekend kunnen worden. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verschillen in doelgroepbepaling, waarbij ook wordt aangegeven wat tot uitval leidt bij de bereikberekeningen en wat niet.

Daarbij kunnen er per regeling ook redenen zijn voor uitval van huishoudens bij de bereikberekening. Bijvoorbeeld: om in aanmerking te komen voor de Scholierenvergoeding moeten huishoudens schoolgaande kinderen hebben. Deze informatie is niet beschikbaar in IIV. Bij benadering gaan wij uit van huishoudens met kinderen in de leeftijd 4 t/m 17 jaar. Huishoudens met schoolgaande kinderen die 18 jaar zijn hebben in sommige gevallen wel recht op de scholierenvergoeding maar kunnen wij niet tot de doelgroep rekenen.

Doelgroepbepaling in het Integraal Inkomens- en Vermogensonderzoek (IIV) van CBS en voor gemeentelijke minimaregelingen

minimapopulatie in IIV (CBS-definitie) doelgroep gemeentelijke regelingen		wel/geen uitval bereikberekening
populatie		
doelpopulatie: huishoudens met inkomen heel het jaar bekend, excl. instituutbewoners en studentenhuishoudens	alle Amsterdamse huishoudens	uitval: verstrekkingen aan huishoudens buiten doelpopulatie
definitie huishouden		
huishouden dat als zodanig aangifte inkomensbelasting doet	hoofdpersoon en eventuele partner en kinderen	geen uitval: wordt rekening mee gehouden
inkomensbepaling		
inkomen dat van alle gezinsleden zoals bij inkomensbelasting is opgegeven	inkomen van hoofdpersoon en van eventuele partner, inkomsten van inwonende kinderen telt niet mee.	uitval: huishoudens met een inkomen hoger dan 120% WSM vanwege inkomen van overige gezinsleden
inkomen in het verslagjaar	inkomen van het jaar voorafgaand aan de aanvraag huishoudens met een inkomen hoger dan 120% WSM in de schuldsanering via de WSNP of de Kredietbank en huishoudens met een inkomen uit eigen onderneming en Spaarsanering kunnen recht hebben op minimaregelingen.	geen uitval: wordt rekening mee gehouden uitval: gegevens over schulden zijn niet beschikbaar in IIV en deze groep kan daarom niet tot de doelgroep worden gerekend in IIV.
vermogensbepaling		
vermogen zoals opgegeven bij aangifte inkomensbelasting	vermogen zoals opgegeven bij aanvraag regeling vermogensgrens bijstand vermeerderd met afhankelijke marge	geen uitval, zelfde peildatum geen uitval: wordt rekening mee gehouden

bron: CBS/ bewerking OIS

Gemeente Amsterdam

Onderzoek, Informatie en Statistiek

Bezoekadres:
Oudezijds Voorburgwal 300
1012 GL Amsterdam

Postbus 658
1000 AR Amsterdam

www.ois.amsterdam.nl